

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava

Sisukord

1	Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava alused ja põhimõtted.....	3
1.1	Üldsätted.....	3
1.2	Kooli omapära.....	4
1.3	Õppekava eripära.....	4
1.4	Õppe-kasvatustöö eesmärgid.....	4
2	Õppe- ja kasvatustöö põhimõtted ja korraldus.....	5
2.1	Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava alusväärtused.....	5
2.2	Riiklikes õppekavades määratletud üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine.....	5
2.3	Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted.....	6
2.4	Lõimingu põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis.....	6
2.5	Ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis.....	7
3	Õppekorraldus põhikoolis.....	7
3.1	Õppe ja kasvatus rüh asetused III kooliastmes.....	7
3.2	Põhikooli õppekorraldus ja tunnijaotusplaan.....	7
3.3	Läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rüh asetused.....	8
4	Õppekorraldus gümnaasiumis.....	8
4.1	Õppe ja kasvatus rüh asetused gümnaasiumis.....	8
4.2	Gümnaasiumi õppekorraldus ja tunnijaotusplaan.....	9
4.2.1	Kooli poolt valitud valikkursused.....	9
4.2.2	Kitsa ja laia matemaatika valimise ja vahetamise tingimused.....	10
4.2.3	Erinevate õppekeelte kasutamine kursuseti gümnaasiumis.....	11
5	Hindamise korraldus.....	11
5.1	Kujundav hindamine.....	11
5.2	Hindamise põhimõtted, korraldus ja kooli lõpetamine.....	11
5.3	Kokkuvõttev hindamine põhikoolis.....	12
5.4	Järelvastamise ja järeltööde sooritamise kord põhikoolis.....	12
5.5	Kokkuvõttev hindamine gümnaasiumis.....	13
5.6	Järelvastamise ja järeltööde sooritamise kord gümnaasiumis.....	13
5.7	Hinde vaidlustamise kord.....	13
6	Põhikooli lõpetamise korraldus.....	13
7	Gümnaasiumi lõpetamise korraldus.....	14
7.1	Koolieksami sooritamise alused ja temaatika.....	14
8	Põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamine ekstermina.....	14
9	Kooli õppekava välise õppimise arvestamine koolis õpetatava osana.....	15
9.1	VÕTA eesmärgid.....	15
9.2	Taotlemise etapid varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamisel.....	15
9.2.1	VÕTAarvestamise protsess koosneb järgmistest etappidest:.....	15
9.2.2	Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise protsessi ja reeglitega tutvumine.....	15
9.2.3	Taotluse hindamine.....	15
9.2.4	Otsus ja tagasiside.....	16
9.2.5	Vaidlustamine.....	16
9.3	Varasemate õpingute ja töökogemuse hindamisel kasutatavad vahendid.....	16
9.3.1	Taotlusvorm.....	16
9.3.2	Portfoolio.....	16
9.3.3	Intervjuu.....	16
10	Uurimistöö ja praktilise töö korraldus.....	16
10.1	Uurimistöö/praktilise töö teema valimine ja kinnitamine.....	17
10.2	Uurimistöö/praktilise töö valmimise protsess.....	17
11	Õpilaste teavitamise ja nõustamise korraldus põhikoolis ning õpilaste nõustamine gümnaasiumis.....	17
12	Õpetaja koostöö ja töö planeerimise põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis.....	18
13	Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	18
14	Ainevaldkonnad.....	18
14.1	Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“. Põhikool.....	18
14.1.1	Keele- ja kirjanduspädevus põhikoolis.....	18
14.1.2	Ainevaldkonna õppeained põhikoolis.....	19
14.1.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming.....	19

14.1.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	19
14.1.5	Ainevaldkonna õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	20
14.1.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	20
14.1.7	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	21
14.1.8	Hindamise alused	21
14.2	Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“. Gümnaasium	22
14.2.1	Keele- ja kirjanduspädevus gümnaasiumis	22
14.2.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	22
14.2.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	22
14.2.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	23
14.2.5	Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	23
14.2.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	24
14.2.7	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	25
14.2.8	Hindamise alused	26
14.3	Ainevaldkond „Võõrkeeled“. Põhikool	27
14.3.1	Võõrkeelepädevus	27
14.3.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	27
14.3.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	27
14.3.4	Üldpädevuste kujundamine	27
14.3.5	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	28
14.3.6	Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine	29
14.3.7	Hindamise alused	29
14.4	Ainevaldkond „Võõrkeeled“. Gümnaasium	29
14.4.1	Ainevaldkonna saavutatavad pädevused kooliastme lõpuks	29
14.4.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	30
14.4.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	30
14.4.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi võõrkeelte õppes	30
14.4.5	Võõrkeelte valdkonna lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	31
14.4.6	Läbivate teemade rakendamine võõrkeelte õppes	32
14.4.7	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	32
14.4.8	Hindamise alused	33
14.5	Ainevaldkond „Matemaatika“. Põhikool	33
14.5.1	Matemaatikapädevus	33
14.5.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	33
14.5.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	34
14.5.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	34
14.5.5	Matemaatika lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	34
14.5.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	35
14.5.7	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	36
14.5.8	Hindamise alused	37
14.6	Ainevaldkond „Matemaatika“. Gümnaasium	37
14.6.1	Matemaatikapädevus	37
14.6.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	37
14.6.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	37
14.6.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	38
14.6.5	Matemaatika lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	38
14.6.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	38
14.6.7	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	39
14.6.8	Hindamise alused	39
14.7	Ainevaldkond „Loodusained“. Põhikool	40
14.7.1	Ainevaldkonna saavutatavad pädevused kooliastme lõpuks	40
14.7.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht - tundide jagunemine	40
14.7.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	40
14.7.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	41
14.7.5	Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	42
14.7.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	42
14.7.7	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	43
14.7.8	Hindamise alused	43
14.8	Ainevaldkond „Loodusained“. Gümnaasium	43
14.8.1	Ainevaldkonna saavutatavad pädevused kooliastme lõpuks	43
14.8.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	44
14.8.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	44

14.8.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	44
14.8.5	Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	45
14.8.6	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	46
14.8.7	Hindamise alused	47
14.9	Ainevaldkond „Sotsiaalsained“. Põhikool	47
14.9.1	Sotsiaalvaldkondlik pädevus	47
14.9.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	48
14.9.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	48
14.9.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	48
14.9.5	Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	49
14.9.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	49
14.9.7	Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine	49
14.9.8	Hindamise alused	49
14.10	Ainevaldkond „Sotsiaalsained“. Gümnaasium	49
14.10.1	Sotsiaalsainete õpetamise eesmärk	49
14.10.2	Ainevaldkonna õppeained ja maht	50
14.10.3	Ainevaldkonna kirjeldus	50
14.10.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	51
14.10.5	Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	51
14.10.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	51
14.10.7	Õppetegevuse kavandamise ja korraldamine	51
14.10.8	Hindamise alused	52
14.11	Ainevaldkond „Kunstiained“. Põhikool	52
14.11.1	Kunstipädevus	52
14.11.2	Ainevaldkonna õppeained ja nende maht	52
14.11.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	52
14.11.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	53
14.11.5	Kunstiainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	53
14.11.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	54
14.11.7	Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine	54
14.11.8	Hindamise alused	54
14.12	Ainevaldkond „Kunstiained“. Gümnaasium	55
14.12.1	Kunstipädevus	55
14.12.2	Õppeained ja maht	55
14.12.3	Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	56
14.12.4	Üldpädevuste kujundamise võimalusi	56
14.12.5	Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega	57
14.12.6	Läbivate teemade rakendamise võimalusi	57
14.12.7	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	58
14.12.8	Hindamise alused	58

1 Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava alused ja põhimõtted

1.1 Üldsätted

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava on koostatud aluseks võttes „Põhikooli- ja gümnaasiumiseadust“, Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määrust nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava“ ja Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määrust nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ (redaktsioonid 01.09.2014), Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 18. detsembri 2006. a soovitusi „Võtmepädevuste kohta elukestvas õppes“, „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ ning kooli arengukava.

Tartu Täiskasvanute Gümnaasium on vastavalt PGS §2 (3)/6 kool, kus töötavad koos põhikool ja gümnaasium ning kus õpe toimub üksnes mittetatsionaarse õppevormis.

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava muudatused jõustuvad 01.09.2015.

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava on kooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis sätestab kooli õppetöö korraldamise põhimõtted ning selle täitmiseks vajalikud regulatsioonid. Õppekava koostamisel on lähtutud põhikooli ja gümnaasiumi riiklikust õppekavast ja kokkulepetest õpetajaskonnaga kooli õppesuuna ja valikkursuste kohta. Tingituna mittetatsionaarse õppevormi erisustest ei ole koolil õppesuunda, vaid valikkursused on suunatud õpilase eluks vajalike pädevuste arendamisele, millega toetab kooli missiooni, visiooni ja eesmärkide elluviimist.

Tartu TG õppekava on **väljundipõhine**, st et rõhuasetus on õpilaste poolt õppimise kaudu õppeprotsessi lõpuks omandatavate õpitulemuste/**pädevuste** omandamisel ja nende hindamisel. Õppekava toetab mõtteviisi, kus hindelise hindamise kõrval keskendutakse õpitulemuste **kujundavale hindamisele**. Väljundipõhise õppekava põhiselt pööratakse suurt tähelepanu nii üld- ja valdkonnapädevustele ning kogu õppetegevuses ja aineõpetuses **läbivatele teemadele**.

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava üldosa ning töökavad on kättesaadavad kooli veebilehel. sisevõrgus.

1.2 Kooli omapära

Tartu Täiskasvanute Gümnaasium on saajandi kogemusele toetuv jätkusuutlik, arengule avatud paindliku õppekorraldusega täiskasvanute õppes pädev õppeasutus, kes valmistab õppureid ette eluks ja elukestvaks õppeks. TTG juhendab, toetab ja õpetab oma õpilasi sellisel viisil, et meie vilistlastest kujunevad enesega hakkamasaavad, oma tegevusi teadvustavad, heade teadmistega noored. Seda mõtet annab edasi kooli moto:

„Kõnni ise elu adra taga, raja ise enesele teed... (F. Tuglas)“ ja tunnuslause – **„Sa saad hakkama!“**

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi **missioon** on luua eeldused ja tingimused, et:

- kõigil ennast täiendada soovivatel kooliea ületanud noortel on võimalik omandada pädevused ja väärtushinnangud, mille abil nad suudavad edukalt toime tulla nii ühiskonna - kui tööelus,
- kujunevad ennastjuhtivad õppurid, kes on avatud elukestvale õppele ja mõistavad selle vajalikkust,
- valitseb avatud, paindlik ja toetav keskkond, kus õpilased ja õpetajad töötavad koos eesmärkide seadmisel ja saavutamisel.

1.3 Õppekava eripära

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava erisused tulenevad sihtgrupist ning mittestatsionaarsest õppevormist. Õppekava üldosa on ühine nii põhikooli III kooliastmele ja gümnaasiumile. Erisused on välja toodud emakeelena vene keelt kõnelevatele õpilastele. Tartu TG õppekava koostamisel on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- tagada kooli ja riikliku õppekava põhieesmärkide elluviimine;
- luua tingimused iga õpilase arengu toetamiseks;
- seada esikohale õpilaste üld- ja ainepädevuste arendamine;
- toetada valikkursustega igapäeva eluks vajalike oskuste omandamist;
- arvestada õpilaste erinevate võimete ja vajadustega ning eelneva õpi- ja töökogemusega;
- täiskasvanute õpetamisel toetuda andragoogilisele lähenemisele;
- tähtsustada õpilase õpihuvi ja õpimotivatsiooni hoidmist;
- õppimisel-õpetamisel käsitleda ainesisu ajas areneva ja muutuvana.

1.4 Õppe-kasvatustöö eesmärgid

Kooli õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on aidata kujuneda isiksusel, kes elab inimväärikalt, tunneb end vastutavana oma elukäigu eest, on ettevõtlik ja õpitahteline, avatud enesearendamisele ja arenevale enesemääratlusele, kes tunnetab end oma rahva liikmena, kodanikuna, tunnetab oma seotust Euroopa ja kogu inimkonnaga, kes tuleb toime muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ja kes tahab tegudega toetada positiivseid ühiskondlikke arenguid.

Kool aitab kaasa **põhikooli õpilaste** kasvamisele loovateks, mitmekülseteks isiksusteks, kes suudavad ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides: perekonnas, tööl ja avalikus elus ning jätkata õpiteed gümnaasiumis või kutseõppes.

Gümnaasiumi õpilastele on loodud tingimused, et õpilased omandaksid teadmised, oskused ja väärtushoiakud, mis võimaldavad hakkama saada igapäeva ja tööelus, jätkata õpiteed kõrgkoolis või gümnaasiumijärgses kutseõppes. Gümnaasiumi ülesanne on õppija ettevalmistamine toimimiseks loova, mitmekülse, sotsiaalselt küpse, usaldusväärse ning oma eesmärgi teadvustava ja saavutada oskava isiksusena erinevates eluvaldkondades: partnerina isiklikus elus, oma kultuuri kandja ja edendajana, tööturul erinevates ametites ja rollides ning oma ühiskonna ja looduskeskkonna jätkusuutlikkuse eest vastutava kodanikuna.

Nende ülesannete täitmiseks ja eesmärkide saavutamiseks keskendutakse:

- 1) õpilaste iseseisvumisele, oma maailmapildi kujunemisele ja valmisolekule elus toime tulla;
- 2) adekvaatse enesehinnangu kujunemisele;
- 3) iseseisva õppimise ja koostööoskuste arendamisele;
- 4) edasise haridustee võimaluste tutvustamisele ja hindamisele;

- 5) kodanikuoskuste, -aktiivsuse ja -vastutuse väljakujunemisele.

Õppe- ja kasvatus aineüleseks eesmärgiks on „Põhikooli riiklikus õppekavas“ ja „Gümnaasiumi riiklikus õppekavas“ esitatud seitsme üldpädevuse, kooliastmeti kirjeldatud pädevuste, ainekavades esitatud valdkonnapädevuste ja täiskasvanuhariduse võtmepädevuste kujundamine.

Põhikooli lõpetamisel saavutatavad õpitulemused on kooskõlas kvalifikatsiooniraamistiku 3. tasemel kirjeldatud üldnõuetega ning gümnaasiumi lõpetamisel saavutatavad õpitulemused on kooskõlas kvalifikatsiooniraamistiku 4. tasemel kirjeldatud üldnõuetega.

2 Õppe- ja kasvatustöö põhimõtted ja korraldus

2.1 Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õppekava alusväärtused

Õppekava elluviimisel on koolis olulisel kohal väärtuskasvatus, mis läbi kooli tegevuse kujundab õpilastes eelkõige väärtushoiakuid ja -hinnanguid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostöömise aluseks. Väärtuskasvatust võib mõista avaras tähenduses kui iseloomukasvatust, mis hõlmab kõlbelise kasvatus kõrval ka suunitlust toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks kodanikeks ja analüüsivõimelisteks ning ettevõtlikeks inimesteks.

Väärtuskasvatus eeldab kogu koolipere vastastikust usaldust ning koostööd. Alusväärtuste kujundamise võtmeisik on õpetaja, kelle ülesanne on pakkuda isiklikku eeskujut, toetada õpilaste loomupärast soovi enda identiteedis selgusele jõuda ning pakkuda sobiva arengukeskkonna kaudu tuge erinevates rühmades ja kogukondades ning kogu ühiskonnas aktsepteeritavate käitumisharjumuste väljaarenemiseks.

TTG õppekava tugineb riiklikus õppekavas oluliseks peetud väärtustele, mis tulenevad «Eesti Vabariigi põhiseaduses», ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest. Alusväärtustena tähtsustatakse

- **üldinimlikke väärtusi** (ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu),
- **ühiskondlikke väärtusi** (vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, patriotism, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus).

Tartu TG-s toimivad põhiväärtused on töötajate ja õpilastega läbi arutatud ja nende tunnetamine õppeasutuses nii õpetajate kui õpilaste poolt läbi hääletatud. TTG põhiväärtused on:

- **paindlikkus, individuaalne toetamine:** arvestame õppijate vajadustega, loome ja kasutame valikuvõimalusi, tagame individuaalse toetamise ja nõustamise;
- **lugupidamine:** austame üksteist, oleme viisakad, täidame üldtunnustatud käitumisreegleid ja kooli kodukorda;
- **eluterve õhkkond:** kooliperena tunneme end turvaliselt ja täisväärtuslikult, mõtleme positiivselt;
- **meeskondlikkus, partnerlus:** töötame ühiste eesmärkide nimel, õpetaja ja õpilase vahel toimib heatahtlik koostöö;
- **sallivus, tolerantsus:** suhtume võrdväärselt kaaslastesse ja töötajatesse, arvestame iga inimese eripära.

2.2 Riiklikes õppekavades määratletud üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine

Pädevustena õppekavas käsitletakse teadmiste, oskuste ja hoiakute integreeritud kogumeid, mille olemasolu ja saavutatuse taset on võimalik tõendada ja hinnata ning mis tagavad suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas tulemuslikult toimida. Õppetöö käigus omandatavaid pädevusi kirjeldatakse *õpiväljundite* kaudu.

Üldpädevused on aine- ja valdkonnaüleised pädevused, mis on väga olulised inimeseks ja kodanikuks kujunemisel. Üldpädevusi kujundatakse kõikide õppeainete kaudu. Üldpädevuste kujundamine toimub peamiselt meetodite valiku kaudu ning ainevaldkonna kirjeldustes esitatud viisil. Kooli kogu tegevus on korraldatud üldpädevuste kontekstis, sh õpetuse kavandamine, mõtestamine ja läbiviimine, mis kajastuvad ka iga õppeaine töökavas. Üldpädevuste kujundamine on kavandatud valdkonniti.

Arendatavateks üldpädevusteks on:

- 1) kultuuri – ja väärtuspädevus,
- 2) sotsiaalne ja kodanikupädevus
- 3) enesemääratluspädevus,
- 4) õpipädevus,
- 5) suhtluspädevus,
- 6) matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus,

- 7) ettevõtlikkuspädevus
- 8) digipädevus.

Valdkonnapädevused realiseeruvad õpitulemuste saavutamisel. Ainevaldkonna peamine eesmärk on vastava valdkonnapädevuse kujundamine, mida toetavad õppeainete eesmärgid ja ainepädevused.

Vastavalt riiklikule õppekava jaotusele ainevaldkondadeks on koolis moodustatud **ainevaldkondade nõukojad**, kes juhivad ja vastutavad vastavasisulisel tööl koolis:

- 1) keel ja kirjandus;
- 2) võõrkeeled;
- 3) matemaatika;
- 4) loodusained;
- 5) sotsiaal- ja kunstained.

Õpitulemuste saavutamine ning meetodite valik vastavalt õpitulemustele on detailsemalt kirjeldatud valdkonna üldosas, õppeainete õpitulemuste kirjeldustes õpetajate töökavades, mis on leitavad kooli kodulehel.

2.3 Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted

Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks. Läbivad teemad on ühiskonnas tähtsustatud aineüleised võtmeteemad, mis võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

TTG õppekavas on läbivateks teemadeks:

- 1) elukestev õpe ja karjääri planeerimine;
- 2) keskkond ja jätkusuutlik areng;
- 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus;
- 4) kultuuriline identiteet
- 5) teabekeskond
- 6) tehnoloogia ja innovatsioon
- 7) väärtused ja kõlblus
- 8) tervis ja ohutus

Läbivate teemade õpe realiseerub eelkõige:

- õppekeskkonna korralduses,
- aineõppes - õpetaja kavandab ainetunde planeerides, kajastub ainekavas,
- e-õppe päevadel,
- valikainete valikul,
- läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös ja uurimistöös,
- aineüleste kursuste või projektide kaudu.

2.4 Lõimingu põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis

Lõiming aitab kujundada tervikuks õppetegevuse ja selle tulemused. Lõiming toetab õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. Lõimingu saavutamist kavandatakse õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise käigus õpetajate ainekavade ja kooli üldtööplaani tasandil. Lõimingu kaudu seostatakse eraldiseisvaid õpetatavaid teadmisi ja oskusi ning aidatakse õpilastel neid mõtestada ning seostada üheks tervikuks. Lõiming toetab õpilaste kujunemist ennastjuhtivateks õppijateks. Koolis püüeldakse selles suunas, et õpilasel tekiks suutlikkus ühe õppeaine teadmisi ja oskusi teise õppeainesse üle kanda ning tekiks suutlikkus koolis õpitut seostada ka argielu teadmiste ja oskustega.

Üld-, valdkonna- ja ainepädevuste kujundamisel võivad lõimingute aluseks olla:

- erinevad õppeviisid (individuaalne, paaris- ja rühmatöö, diskussioon, ajurünnak, probleemõpe, õppekäik, ekskursioon, matk), mis aitavad õpilasel omandada erinevaid töövõtteid ja saada kogemusi;
- õppeülesanded (projekt, referaat, uurimistöö, loovtöö, essee), mis täidavad olulist rolli sisemise lõimingu saavutamisel;
- mingi probleem, meetod või vahend, millega kaks või enam õpikogemust seostatakse.

Lõimingut kajastab õpetaja töökavas õppetegevustena. Tegevusteks võivad olla projektide kavandamine ja teostamine, probleemide lahendamine, uurimine, küsimuste esitamine ja neile vastuste leidmine.

Lõimingu viisi valik sõltub sellest, kas lõimimisega soovitakse:

- luua seoseid üksikute õpitulemuste vahel,

- luua seoseid ainevaldkondade sees ja ainevaldkondade vahel;
- saavutada kooliastme pädevusi, üldpädevusi või valdkonnapädevusi.

Õpetajal on kasutada järgmised lõiminguviisid:

- ainetevahelised seosed;
- ajaline kooskõlastatus ainekursuste tasemel;
- ainete kombineerimine ja ühiskursuste loomine (valikained);
- teemakeskne ehk multidistsiplinaarne lõiming;
- interdistsiplinaarne valdkonnasisene lõiming;
- interdistsiplinaarne valdkondade vaheline lõiming.

Lõimingud on võimalikud õpetajate koostöös ning kavandatakse põhiliselt ainenõukodades. Lõimingut teostatakse lisaks eelpool loetletule e-õppe päevadel.

2.5 Ülekoolliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis

Kooli üldtööplaanis kavandatakse iga õppeaasta alguses ülekoollised ja koolidevahelised projektid. Projekt on ühekordse, tähtajalise, piiratud ressursidega ja kindlaks määratud tulemuse saavutamiseks tehtav töö. Projekt on üheks lõimingu meetodiks kooli õppekavas.

Projektid võivad olla:

- uurimisprojektid – on suunatud teadmiste hankimisele;
- teostusprojektid – on seotud uue millegi loomisega või ürituse ettevalmistamise ja läbiviimisega (näiteks näidendi ettevalmistamine);
- koostööprojektid – kooli ja õppekava eesmärke toetavad koolidevahelised projektid (nii väli- kui siseprojektid)

Kirjalikud vormistatud projekti alusel toimub koolis eelnevalt selle arutelu ja järgnev otsustamine, kas antud projekt on koolis teostatav.

3 Õppekorraldus põhikoolis

3.1 Õppe ja kasvatuselise rõhuasetused III kooliastmes

Põhikoolis võimaldatakse õpet III kooliastmel. Kolmandas kooliastmes on õppe ja kasvatuselise põhitavolus aidata õpilastel kujuneda vastutustundlikeks ühiskonnaliikmeteks, kes igapäeva- ja tööelus iseseisvalt toime tulevad ning suudavad oma huvidele ja võimetele vastavat õpiteed valida. Kolmandas kooliastmes keskendutakse:

- õpimotivatsiooni hoidmisele;
- õppesisu ja omandatavate oskuste seostamisele igapäevaeluga ning nende rakendatavuse võimalustele tööelus ja jätkuõpingutes;
- erinevate õpistrateegiatega teadvustatud kasutamisele ning enesekontrollimise oskuse arendamisele;
- pikemaajaliste õppeülesannete (sealhulgas uurimuslike õppeülesannete) planeerimisele, eesmärkide püstitamisele ja oma tulemuste hindamisele;
- õpilaste toetamisele nende edasiste õpingute ja sobivate kutsevalikute tegemisel.

3.2 Põhikooli õppekorraldus ja tunnijaotusplaan

Mittetatsionaarses õppes tagab kool õpilasele koormuse vähemalt 24 õppetundi õppeveerandi iga nädala kohta. Kuni kümne õpilasega klassis tagab kool õpilasele koormuse vähemalt 15 õppetundi õppeveerandi iga nädala kohta. Õpilase nõusolekul võib koormust vähendada. Õpilase koormus sätestatakse kooli päevakavaga või vajaduse korral individuaalse õppekavaga (PGS §22/5).

Vastavalt õpilaste soovidele korraldatakse õpet kas päevasel või õhtusel ajal. Kool võimaldab õppetööd koolikohustusliku ea ületanud isikutele, kes soovivad põhikooli lõpetada, ka eksternina põhikooli riikliku õppekava järgi.

Tunnijaotuskava põhikoolis vaadatakse ümber igal õppeaastal ning korrigeeritakse vastavalt õpilaste arvule. Küllaldase õpilaste arvu korral rakendatakse põhikooli tunniplaanis kuni 20 tundi ning 4 tunni osas planeeritakse

õpiabi. Koolis ei õpetata kehalist kasvatust ja tööõpetust. Olemasolevate ja prognoositud õpilaste arvu järgi on õppekavas planeeritud 7. klassil 16 ja 8. ja 9. Klassis kuni 20 tundi (tabel 1).

Tabel 1. Põhikooli tunnijaotuskava III kooliastmes

	7. klass	8. klass	9. klass	kokku
emakeel	2	2	2	6
kirjandus	1	1	1	3
vene keel/ saksa keel võõrkeelena	1	1	1	3
inglise keel võõrkeelena	1	1	2	4
matemaatika	3	4	4	11
loodusõpetus	1			1
geograafia	1	1	1	3
bioloogia	1	2	1	4
keemia		2	1	3
füüsika		1	1	2
ajalugu	1	1	1	3
inimeseõpetus	1	1		2
ühiskonnaõpetus			1	1
muusika	0,5	0,5	0,5	1,5
kunst	0,5	0,5	0,5	1,5
õpioskused (valikaine)		1	1	2
informaatika (valikaine)		1	1	2
loovtöö õpetus (valikaine)			1	1
	14	20	20	54

3.3 Läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused

Põhikooli lõpetamise tingimuseks on, et õpilane on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö, mis lähtub läbivatest teemadest või on õppeaineid lõimiv. Õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või kollektiivselt.

III kooliastmes korraldab kool õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. Loovtöö temaatika on valitud kooli poolt ja lähtub läbivast teemast „Kultuuriline identiteet“

Loovtöö tähendab uurimust, projekti, kunstitööd või muud taolist, mis lähtub läbivatest teemadest või on õppeaineid lõimiv. Uurimus eeldab materjali kogumist, analüüsimist/süsteematiseerimist ja üldistamist ning järelduste tegemist. Projekt eeldab projekti kavandamist, läbiviimist ja tagasisidestamist. Kunstitöö eeldab idee loomist, teose valmistamist ning selle esitlemist näitusena.

Loovtööna ei piisa ainuüksi loodu esitamisest vaid sellele tuleb lisada kirjaliku tööna vajalikud selgitused, mis võimaldavad mõista, et loovtöö on läbivatest teemadest lähtuv ning õppeaineid lõimiv.

Loovtöö on koolis korraldatud selliselt, et direktori käskkirjaga moodustatakse töörühm, kes korraldab loovtööde läbiviimist ja tagasisidestamist. Loovtöö läbiviimisesse võivad olla kaasatud ka koostööpartnerid väljastpoolt kooli (näit muuseum, MTÜ jne).

4 Õppekorraldus gümnaasiumis

4.1 Õppe ja kasvatus rõhuasetused gümnaasiumis

Gümnaasiumis käsitatakse õppimist õpilase aktiivse ja sihipärase tegevusena, mis on suunatud tajutava informatsiooni mõtestamisele ja tõlgendamisele vastastikusel toimes teiste õpilaste, õpetajate ja üldisema elukeskkonnaga, toetudes juba olemasolevatele teadmiskonstruktuuridele.

Õppimises on kesksel kohal õpilaste aktiivne teadmiste konstrueerimise protsess. Gümnaasiumis on loodud õppekeskkond, mis soodustab iseseisvat õppimist, sealhulgas vajalike õppimisostuste kujunemist. Õppe- ja

kasvatustegevuses lastakse õpilastel seada oma eesmärgid, võimaldatakse õppida töötama nii iseseisvalt kui ka kollektiivselt ning antakse õpilastele võimalus leida erinevaid töömeetodeid katsetades neile sobivaim õpistiil. Gümnaasiumi lõpetaja peaks olema omandanud 21. sajandi hariduse olulisemate põhimõtete - pidevhariduse ja elukestva õppe neli alussammast:

- **õppida teadma** – õppida õppima, et kasutada ära pidevhariduse võimalusi,
- **õppida tegema** – tulla toime erinevate sotsiaalsete ja töökogemustega olles valmis nii iseseisvaks otsustamiseks kui meeskonnatööks,
- **õppida koos elama** – olla valmis koostööks ja erinevate arusaamade aktsepteerimiseks,
- **õppida olema** – omaenda isiksuse arendamist, et suuta tegutseda oma otsuste ja isikliku vastutustunde baasil.

4.2 Gümnaasiumi õppekorraldus ja tunnijaotusplaan

Tulenevalt mittetatsionaarse õppevormi erisustest ei paku kool erinevaid õppesuundi, vaid toetab kohustuslike valikkursustega õpilaste hakkamasaamist õppetöös ja edasises elus. Juhendatud õppe ja iseseisva õppe proportsioonid koolis on paindlikud, mistõttu kursuse läbimine ei tähenda alati 35 õppetundi juhendatud tegevust, vaid osa sellest on õpilase poolt iseseisvalt omandatud õppematerjal ja sooritatud tööülesanne, mida õpetaja poolt hinnatakse. Kooli poolt on tagatud õpilasele koormus gümnaasiumis 24 õppetundi õppeperioodi iga nädala kohta, mis võimaldab tal täiskoormuse korral läbida 24 kursust aastas ja lõpetada kool 3 aastaga läbides 72 kursust.

Koolis võib õppida ka üksikuid õppeaineid. Üksikuid õppeaineid õppiva õpilase koormus määratakse kindlaks igaks õppeaastaks õppenõustaja poolt eraldi. Kuna üksikuid aineid õppiv õpilane õpib osakoormusega, siis tema õppeaeg pikeneb.

Tartu Täiskasvanute Gümnaasium pakub võimalust läbida gümnaasiumi ainekursusi e-õppena. E-õppe kursused rakenduvad järk-järgult jõudes G3 tasemele 2016/2017 õppeaastaks. E-õppe korraldus on sätestatud TTG e-õppe juhendis

Gümnaasiumi lõpetamiseks on õpilasel vajalik läbida 72 kursust, mis hõlmavad kõiki riiklikus õppekavas sätestatud kohustuslikke kursusi (va kehaline kasvatus) ning valikkursusi (vt tabel 2). Kitsa matemaatika korral tuleb läbida õpilasel gümnaasiumis 58 kohustuslikku kursust ja 14 valikkursust (millest 7 on kohustuslikud kooli poolt) ja laia matemaatika korral 64 kohustuslikku kursust ja 8 valikkursust (millest 7 on kohustuslikud kooli poolt).

Kool korraldab õpet ka täiskasvanud kinnipeetavatele Turu tn 56 konsultatsioonipunktis. Olenevalt asutuse ruumiprogrammist ja päevakavast toimub seal õpilaste kirjalikul nõusolekul õppetunde vähem kui 15, mistõttu õppetöös on suurem osakaal individuaalsel tööõpetajate juhendamisel ja individuaalkonsultatsioonidel.

4.2.1 Kooli poolt valitud valikkursused

Lisaks riiklikus õppekavas sätestatud üldainete kohustuslikele kursustele on kooli õppekavas valikkursused, mis lähtuvad kooli eripärast. Täiskasvanute gümnaasiumis asuvad õppima inimesed, keda varasematest õpingutest lahutab pikk paus ja kelle varasem õppimiskogemus ei toeta edukat õpingute taasalustamist. Sellest, kooli missioonist ja õppekava üldpädevustest lähtuvalt on kõigile gümnaasiumi õpilastele kohustuslikud kursused:

- 1) matemaatika raudvara,
- 2) õpioskused,
- 3) uurimistöö alused,
- 4) B1 ja B2 võõrkeele lisakursus,
- 5) 3 riigieksamit ja 1 koolieksamit ettevalmistavat kursust.

Igal õpilasel on võimalik valida täiendavalt valikkursusi tabeli 2 loetelust. Valikkursuseks korraldatakse õppetöö vähemalt 12 soovija olemasolul.

Tabel 2. Gümnaasiumi kursused

	Õppeaine	G1			G2			G3			Kokku
		Kohustuslikud	Kohust. valik	Valikud	Kohustuslikud	Kohust. valik	Valikud	Kohustuslikud	Kohust. valik	Valikud	
	Kokku	18	6	4	21	2	5	19	7	0	82
EMAKEEL	Emakeel	2			2			2			6
	Kirjandus	2			2			1			5
	Emakeel riigieksamiks								1		1
	Emakeel, kõne ja väitlus			1							1
	Kirjandus ja film						1				1
VÖÖR-KEELED	B2 võõrkeel (inglise, saksa)	2			2			1	1		6
	Võõrkeele ettevalmistuskursus riigieksamiks								1		1
	B1 võõrkeel (vene keel)	2			2			1	1		6
	Võõrkeele 0 kursus			1							1
MATEMAATIKA	Matemaatika kitsas	2	1		3			3			9
	Matemaatika 0-kursus		1								1
	Matemaatika lai	4			5			5			14
	Riigieksamikursus								1		1
	Arvutiõpetus			1							1
LOODUSAINED	Bioloogia				2			2			4
	Loodusgeograafia	1			1						2
	Inimgeograafia							1			1
	Keemia	1	1		2						4
	Füüsika	2	1		2			1			6
	Astronoomia						1				1
SOTSIAALAINED	Ajalugu	1	1		2			3			6
	Ühiskonnaõpetus							2			2
	Inimeseõpetus (perekonnaõpetus)	1									1
	Psühholoogia						1				1
	Usundiõpetus						1				1
	Karjääriõpetus					1					1
	Majandusõpetus						1				1
	Õpioskused		1								1
	Kohalugu. Tartu kultuuriväärtused			1							1
	Uurimistöö alused								1		1
	Koolieksami ettevalmistuskursus								1		1
	Ettevõtlus										
KUNSTI-AINED	Kunst	1			1			1			3
	Muusika	1			1			1			3

4.2.2 Kitsa ja laia matemaatika valimise ja vahetamise tingimused

Gümnaasiumis õpinguid alustanud õppija saab teha valiku kitsa või laia matemaatika õppimiseks pärast matemaatika raudvara kursust I õppetsükli lõpus. Laid matemaatika valimise eeltingimuseks on raudvara kursuse hinde olemasolu. Koolis hiljem õpinguid alustav õppija peab teatama oma valiku kooli õppima asumisel. Eeltingimuseks on eelmises koolis laia matemaatika kursustel osalemine positiivsete õpitulemustega.

Kitsa matemaatika järgi õppinud õpilasel on soovi korral võimalik üle minna laiale matemaatikale õppides üksikaine õppijana lisaks laia matemaatika kursused alates IV kursusest. Laid matemaatika järgi õppinud õpilane saab üle minna kitsale matemaatikale. Ülemineku aluseks on õppija avaldus ja kokkulepe õppenõustajaga.

4.2.3 Erinevate õppekeelte kasutamine kursuseti gümnaasiumis

Vastavalt kooli põhimäärusele on õppekeelteks koolis eesti ja vene keel. Vene keelt emakeelena kõnelevad õpilased läbivad gümnaasiumis õpingutest 60% riigikeeles. 72 kohustuslikust kursusest 29 võib olla läbitud vene õppekeeles. Kui kursuse õppekeeleks on eesti keel, peab õpetajal olema täidetud keeleoskuskõue vähemalt C1-tasemel. Vene keelt emakeelena kõnelevate õpilastele on avatud kõik kursused eesti osakonnas, mistõttu kutsuste valik jääb suures osas õpilase kanda.

5 Hindamise korraldus

Õpilaste õppetegevuse tulemuste tagasisidestamiseks kasutatakse koolis nii kujundavat kui kokkuvõtvat hindamist. Toetudes väljundipõhise õppekava ideoloogiale, pööratakse suurt tähelepanu kujundavale hindamisele.

Hindamise eesmärk on:

- 1) toetada õpilase arengut;
- 2) anda tagasisidet õpilase õppe edukuse kohta;
- 3) innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
- 4) suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
- 5) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
- 6) anda alus õpilase järgmise klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.

Hindamisest teavitamine on sätestatud kooli kodukorras.

5.1 Kujundav hindamine

Kujundava hindamisena mõistetakse õppe kestel toimuvat hindamist, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist, antakse tagasisidet õpilase seniste tulemuste ning vajakajäämiste kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisel õppimisel ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Kujundav hindamine keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut.

Õpilane kaasatakse enese ja kaaslaste hindamisse, et arendada tema oskust eesmäärke seada ning oma õppimist ja käitumist eesmärkide alusel analüüsida ning tõsta õpimotivatsiooni.

Kujundava hindamise vormid põhikoolis:

- suuline ja kirjalik tagasiside,
- õppija enesehindamine,
- õppijate vastastikune hindamine,
- tunnis osalemine ja kaasatõõtamine hinde osana,
- õpimapp.

Kujundava hindamise vormid gümnaasiumis:

- suuline ja kirjalik tagasiside,
- õppija tegevuse eesmärgistamine ja enesehindamine,
- õppijate vastastikune hindamine,
- arutelud,
- alternatiivtöö kursuse läbimiseks,
- essee või arutelu vahearvestuse osana,
- arvestuslike tööde vigade analüüs,
- õpimapp.

Õppijatele pideva tagasiside andmisel kasutatakse ühe võimalusena punktisüsteemi, mis kursuse lõpus teisendatakse viie palli süsteemi. Punktisüsteemi põhimõtetest teavitab aineõpetaja õpilasi kursuse alguses ning ainekavas.

5.2 Hindamise põhimõtted, korraldus ja kooli lõpetamine

Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas õppekavas toodud oodatavate tulemustega. Ainealaseid teadmisi ja oskusi hinnatakse nii õppe käigus, õppeteema ja kursuse lõppedes. Ainealaste teadmiste ja oskuste hindamise tulemusi väljendatakse viie palli süsteemis.

Hindamisel viie palli süsteemis:

- 1) hindegaga „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
- 2) hindegaga „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;
- 3) hindegaga „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad:
  - põhikooli õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;
  - gümnaasiumi õpilasel saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele, kuid esineb puudusi ja vigu;
- 4) hindegaga „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui:
  - põhikooli õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ja
  - gümnaasiumi õpilasel saavutatud õpitulemustes esineb olulisi puudusi;
- 5) hindegaga „1” ehk „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda
  - põhikooli õpilasel oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub;
  - gümnaasiumi õpilasel saavutatud õpitulemustes esineb olulisi puudusi ja areng puudub.

Viie palli süsteemis hinnatavate kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegaga „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegaga „4” 75–89%, hindegaga „3” 50–74%, hindegaga „2” 20–49% ning hindegaga „1” 0–19%. Kui hindamisel tuvastatakse kõrvalise abi kasutamine või mahakirjutamine, võib kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust hinnata hindegaga „nõrk”.

Kool kasutab gümnaasiumis valikkursuste hindamisel hinnanguid „arvestatud” ja „mittearvestatud”, neid hinnanguid ei teisendata viie palli süsteemi.

5.3 Kokkuvõttev hindamine põhikoolis

Kokkuvõttev hindamine põhikoolis on hinnete koondamine arvestuslikeks hinneteks ning arvestuslike hinnete koondamine aastahinneteks. Hinded esitatakse viie palli süsteemis. Positiivse kokkuvõtva hinde saamiseks peavad kõik õppeperioodi vältel toimuvad vahearvestuslikud tööd olema hinnatud vähemalt rahuldavalt (hindele „3”). Kui kujundava hindamisena kasutatakse punktisüsteemi, teisendatakse arvestuslik hinne viie palli süsteemi.

Kokkuvõtva hindamisena mõistetakse ka teadmiste ja oskuste tõendamist juhul, kui kool vastavalt „Põhikooli riiklikule õppekavale” § 15 lõikele 9 arvestab kooli õppekava välist õppimist või tegevust koolis õpetatava osana.

Kui õppeperioodi keskel on õppeaine poolaastahinne või -hinnang jäänud andmata ja õpilane ei ole kasutanud võimalust järele vastata, hinnatakse aastahinde või -hinnangu väljapanekul vastaval perioodil omandatud teadmised ja oskused vastavaks hindele „nõrk” või antakse tulemustele samaväärne sõnaline hinnang.

Kokkuvõtivate hinnete alusel otsustab õppenõukogu, kas viia õpilane järgmisse klassi, jätta täiendavale õppetööle või klassikursust kordama. Õppenõukogu teeb oma otsuse „Põhikooli riiklikus õppekavas” § 22 lõigetes 8 – 13 sätestatud tingimustel ja korras.

5.4 Järelvastamise ja järeltööde sooritamise kord põhikoolis

Õpilane, kes ei ole sooritanud hinnatavaid õpiülesandeid ja vahearvestusi vähemalt rahuldavale hindele, saab võimaluse võlgnevuste likvideerimiseks õppetsükli lõpul arvestuste perioodil. Õpilasele, kelle arvestuslik hinne on „puudulik” või „nõrk”, kellele on antud samaväärne sõnaline hinnang või on jäetud hinne välja panemata, võimaldatakse selles õppeaines täiendavaid konsultatsioone, et aidata omandada nõutavad teadmised ja oskused. Järgmisse klassi üleviimine toimub vastavalt PRÕK §22.6 – 8 sätestatud korrale.

5.5 Kokkuvõttev hindamine gümnaasiumis

Õpilase õpitulemusi õppeaines hinnatakse kokkuvõtvalt kursusehinnetega viie palli süsteemis ning kursusehinnete alusel kooliastmehinnetega viie palli süsteemis. Valikkursuste hindamisel kasutatakse hinnanguid „arvestatud“ ja „mittearvestatud“, neid hinnanguid ei teisendata viie palli süsteemi.

Kursusehinde aluseks võivad olla vahearvestused, suulised vastused, õpimapp, loomingulised tööd (esseed, esitlused), rühmatööd, kodused tööd. Kõik hinnatavad tööd on esitatud konkreetse kursuse ainekavas ning kõik tööd peavad olema hinnatud vähemalt rahuldavalt. Kui kursuse vältel kasutatakse kujundava hindamisena punktisüsteemi, teisendatakse punktid kursuse lõpus viie palli süsteemi. Kursuse hinde saamiseks võib õpilane sooritada ka kogu materjali hõlmava arvestusliku töö.

Kokkuvõtva hindamisena mõistetakse ka teadmiste ja oskuste tõendamist varasemate õpi- ja töökogemuste arvestamise kaudu.

Mittetatsionaarses õppevormis on gümnaasiumi lõpetamiseks vajalikud 72 kursust, millest 4 võivad olla hinnatud mitterahuldavalt.

Mitterahuldavalt hinnatud kursuste arv ei tohi ületada 30% antud õppeaine gümnaasiumi kohustuslike kursuste mahust.

G3 tasemel peavad kõik kohustuslikud kursused olema hinnatud vähemalt „rahuldavalt“.

Kooliastmehinne kujuneb kursuse hinnete alusel.

5.6 Järelvastamise ja järeltööde sooritamise kord gümnaasiumis

Õpilane, kes ei ole sooritanud hinnatavaid õpiülesandeid ja vahearvestusi vähemalt rahuldavale hindele, saab võimaluse järelvastamiseks õppetsükli lõpul arvestuste perioodil. Kui õpilane ei ole osalenud kursuse ainetundides, sooritab ta kogu kursuse materjali hõlmava arvestusliku töö. Õpilasel on võimalik ühte tööd vastata kokku kuni kolm korda. Kui õpilane kolmandal korral ei suuda esitada omandatud teemasid vähemalt rahuldavale hindele, kuulub kogu kursus kordamisele.

12. klassi õpilasel on õigus sooritada kooliastme hinde saamiseks puudulikult hinnatud kursuste mahus eksternieksam kooli poolt ettenähtud eksamiperioodil.

5.7 Hinde vaidlustamise kord

Põhikooli ja gümnaasiumi õpilane, kes ei ole nõus oma töö hindegaga, pöördub hiljemalt nädala jooksul pärast õpetaja pool tööde tagastamist aineõpetaja poole selgituse saamiseks.

Kui aineõpetaja selgitus õpilast ei rahulda, pöördub ta oma nõustaja poole täiendavate selgituste saamiseks. Kui ka nõustaja vastus õpilast ei rahulda, on tal õigus pöörduda kirjaliku avaldusega, millele on lisatud vaidlusalune töö, kooli juhtkonna poole. Avalduses peab õpilane põhjendama, miks saadud hinne teda ei rahulda. Kooli juhtkond pöördub eksperthinnangu saamiseks ainevaldkonna õpetaja poole ja vastab õpilase avaldusele nädala jooksul.

6 Põhikooli lõpetamise korraldus

Põhikooli lõpetamine toimub „Põhikooli ja gümnaasiumiseaduses“ § 31 ning „Põhikooli riiklikus õppekavas“ § 23 sätestatud tingimustel ja korras.

Põhikooli lõpetab õpilane, kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad“, kes on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö ning kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul.

Põhikooli lõpetanuks võib õpilase või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega pidada ning põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele:

- 1) kellel on üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne;
- 2) kellel on kahes õppeaines kummaski üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne.

Haridusliku erivajadusega õpilasele, kellel käesolevas määruses sätestatud tingimustel kooli õppekavaga või nõustamiskomisjoni soovitusel individuaalse õppekavaga on vähendatud või asendatud käesolevas määruses

sätetatud taotletavaid õpitulemusi, on lõpetamise aluseks kooli või individuaalses õppekavas määratud õpitulemuste saavutus. Haridusliku erivajadusega õpilasel on õigus sooritada põhikooli lõpueksamid eritingimustel vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse” § 30 lõike 2 alusel haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud lõpueksamite korraldamise tingimustele ja korrale.

Põhikooli lõpetanuks peetakse eksterni, kes on sooritanud põhikooli lõpueksamid ning aineksamid nendes õppeainetes, milles tal puuduvad põhikooli lõputunnistusele kantavad hinded või milles tal ei ole tõendatud teadmisi ja oskusi varasemate õpi- ja töökogemuste arvestamise kaudu. Eksterni ei hinnata kehalises kasvatuses, käsitöös ja kodunduses ning tehnoloogiaõpetuses. Kooli lõpetamisel eksternina võimaldatakse lõpetajale kooli poolt juhendatud õppetegevust kokku vähemalt 15 arvestusliku õppetunni ulatuses. Muus osas toimub õppimine iseseisvalt.

7 Gümnaasiumi lõpetamise korraldus

Gümnaasiumi lõputunnistuse annab gümnaasium õpilasele:

- 1) kelle kooliastmehinded on vähemalt rahuldavad või valikursuste puhul rahuldavad või arvestatud;
- 2) kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega õppeaine kohustuslikule mahule vastavad eesti keele või lõikes 4 sätestatud tingimustel eesti keele teise keelena, matemaatika ja võõrkeele (inglise, vene või saksa keeles) riigieksamid;
- 3) kes on sooritanud vähemalt rahuldavale tulemusele sotsiaal- ja loodusvaldkonda hõlmava gümnaasiumi koolieksami;
- 4) kes on sooritanud gümnaasiumi jooksul õpilasuurimuse või praktilise töö, välja arvatud kooli lõpetamisel eksternina.

Õpilased, kes on gümnaasiumis õppinud eesti keelt teise keelena ning õpilased, kes on lõpetanud põhikooli vene või muu õppekeelega koolis või klassis ja on asunud õppima eesti õppekeelega gümnaasiumisse või gümnaasiumiklassi, ning õpilased, kes on vene või muu õppekeelega gümnaasiumist või gümnaasiumiklassist asunud õppima eesti õppekeelega gümnaasiumisse või gümnaasiumiklassi, võivad valida, kas sooritavad eesti keele või eesti keele teise keelena riigieksami.

Gümnaasiumi lõpetanuks loetakse ekstern, kes on sooritanud lõikes 3 nimetatud eksamid ning aineksamid nendes kursustes, milles tal puuduvad kursuste hinded või milles ta ei ole tõendanud teadmisi ja oskusi varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise kaudu. Kooli lõpetamisel eksternina võimaldatakse lõpetajale kooli poolt juhendatud õppetegevust kokku vähemalt 15 arvestusliku õppetunni ulatuses. Muus osas toimub õppimine iseseisvalt.

7.1 Koolieksami sooritamise alused ja temaatika

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi koolieksam on komplekseksam, mis hõlmab sotsiaal – ja loodusvaldkonna teemasid. Eksami eesmärk on anda õppijale ja koolile tagasisidet gümnaasiumi üldpädevuste saavutamise kohta, mille kohta riiklikud eksamid annavad tagasisidet vähemal määral (kultuuri – ja väärtuspädevus, sotsiaalne – ja kodanikupädevus, ettevõtlikkuspädevus). Koolieksami valmistavad ette nimetatud ainevaldkondade õpetajad. Exsam on kirjalik ja kestab 3 tundi..

8 Põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamine eksternina

Õpilane, kes soovib kooli lõpetada eksternina, esitab koolile sellekohase kirjaliku taotluse hiljemalt jooksva õppeaasta 1.novembriks. Gümnaasiumi lõpetamiseks sooritab ekstern kooli poolt määratud eksamiperioodil aineksamid õppeainetes, milles tal puudub koondhinne või sooritab puuduvate kursuste mahus kursuste arvestused arvestuste perioodil.

Kooli lõpetamise viisi ja vastamisele kuuluvate ainete mahu lepib ekstern kooliga kokku taotluse esitamisel. Vastavalt GÕK §18.4 ei pea ekstern sooritama gümnaasiumi lõpetamiseks õpilasuurimust või praktilist tööd.

Eksternil on õigus jagada kooli lõpetamiseks vajalikud arvestused/eksamid kahele õppeaastale. Ekstern võib taotleda varasemate õpingute ja töökogemuste arvestamist õppekava täitmisel vastavalt kooli õppekavas ettenähtud korrale. Gümnaasiumi lõpetanuks loetakse ekstern, kes on sooritanud arvestused nendes kursustes, mille hinded tal puuduvad või milles ta ei ole tõendanud teadmisi ja oskusi varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise kaudu. Kooli lõpetamisel eksternina võimaldatakse lõpetajale kooli poolt juhendatud õppetegevust kokku vähemalt 15 arvestusliku õppetunni ulatuses. Muus osas toimub õppimine iseseisvalt.

9 Kooli õppekava välise õppimise arvestamine koolis õpetatava osana

Õpilane võib taotleda varasemate õpingute ja töökogemuse (VÕTA) arvestamist õppekava täitmisel. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamisel hinnatakse omandatud pädevuste vastavust õppeaine/õppekava õpitulemustele sõltumata omandamiskohast ja –vormist ja lähtudes kooli kvaliteedinõuetest. Õppekava täitmisel võib arvestada gümnaasiumiõppes kogu ulatuses väljaspool kooli õppekava sooritatud õpingute tulemusi ja töökogemust, va riigieksamid ja koolieksam, mis tuleb sooritada koolis ja mis on gümnaasiumi lõpetamise tingimuseks. Varem sooritatud riigieksamite arvestamine toimub vastavalt eksami sooritamise ajal kehtinud riiklikule regulatsioonile. Erialast töökogemust arvestatakse, kui see on seotud õppekava või õpitava õppeainega. Hindamisel võib nõuda pädevustesti sooritamist või omandatu muul viisil tõendamist.

9.1 VÕTA eesmärgid

- elukestva õppe toetamine,
- õppe paindlikumaks muutmine,
- õppija aja ja ressursi kokkuhoid,
- inimese eelnevate teadmiste, oskuste ja pädevuste väärtustamine, hoolimata viisist, kuidas need on omandatud.

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise puhul taotleja:

- tutvub kooli õppekavaga, selgitamaks, millised omandatud kogemused võivad sobida taotlemiseks;
- esitab vormikohase taotluse koos vajaliku tõendusmaterjaliga VÕTA komisjonile;
- vastutab esitatud andmete ja dokumentide õigsuse eest;
- esitab vajadusel täiendavaid dokumente.

9.2 Taotlemise etapid varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamisel

9.2.1 VÕTA arvestamise protsess koosneb järgmistest etappidest:

- taotleja nõustamine ja eneseanalüüs;
- taotluse koostamine ja esitamine;
- taotluse hindamine;
- otsuse tegemine ja tagasiside andmine;
- esitatud vaide korral vaide menetlemine.

9.2.2 Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise protsessi ja reeglitega tutvumine

Taotlejal tuleb pöörduda õppenõustaja poole, kes aitab mõista, kuidas taotlemine toimub ja kas varasemalt õpitu õppekava konteksti sobib. Esmaseks nõustamiseks tuleb kaasa võtta tõendusmaterjal õpitu kohta. Õppenõustaja otsustab, kas esitatud tõendusmaterjal sobib.

VÕTA arvestamiseks on järgnevad võimalused:

- ainekursuse arvestamine (ülekanndmine) tõendava dokumendi alusel (tunnistus, tõend jne) õppenõustaja poolt,
- ainekursuse arvestamine taotluse alusel aineõpetajal, kus on põhjendatud omandatu sobivus õppekavaga.

Õpilane esitab vastava taotlusvormi ning lisab nõutava tõendusmaterjali. Viimast saab koguda, koostada ja esitada ainult taotleja. Tõendusmaterjali puhul on oluline, et tegemist peab olema taotleja enda sooritatud töödega ja omandatud teadmiste/oskustega, omandatud teadmised/oskused peavad vastama nõutud haridustasemele, esitatav tõendusmaterjal peab olema asjassepuutuv ja otseselt seotud õppekavaga.

Õppenõustaja nõustab taotlejat taotluse ettevalmistamisel, vaatab, et taotlus oleks täidetud korrektselt ja kogu vajalik teave ning dokumendid olemas.

Juhul, kui varasemate õpingute või töökogemuse käigus õpitu sobib arvestamiseks, edastab õppenõustaja taotluse aineõpetajale ülevaatamiseks ja otsustamiseks.

9.2.3 Taotluse hindamine

Õpilane esitab vastava taotlusvormi ning lisab nõutava tõendusmaterjali. Viimast saab koguda, koostada ja esitada ainult taotleja. Tõendusmaterjali puhul on oluline, et tegemist peab olema taotleja enda sooritatud töödega ja omandatud teadmiste/oskustega, omandatud teadmised/oskused peavad vastama nõutud haridustasemele, esitatav tõendusmaterjal peab olema asjassepuutuv ja otseselt seotud õppekavaga.

Õppenõustaja nõustab taotlejat taotluse ettevalmistamisel, vaatab, et taotlus oleks täidetud korrektselt ja kogu vajalik teave ning dokumendid olemas.

Juhul, kui varasemate õpingute või töökogemuse käigus õpitu sobib arvestamiseks, edastab õppenõustaja taotluse aineõpetajale ülevaatamiseks ja otsustamiseks.

9.2.4 Otsus ja tagasiside

Iga otsuse (nii negatiivse kui positiivse) korral antakse taotlejale tagasisidet ja infot otsuse kohta **maksimaalselt 30 päeva jooksul pärast taotluse esitamist**.

Hindaja kannab otsuse juurde:

- milliste dokumentide või vahendite abil õpiväljundeid/pädevusi tõestati ja otsus tehti,
- milline kursus õppekavast on loetud varasemate töökogemuste arvestamise alusel sooritatuks ja kuidas seda on hinnatud,
- mitterahuldamise korral põhjendust, miks ei saa taotlust rahuldada.

Hindaja edastab taotlusvormi koos arvestamise otsusega õpilase õppenõustajale, kes teavitab sellest õpilast. Õppenõustaja lisab taotlusmaterjalid ja otsuse õpilase dokumentide juurde või mitterahuldamise korral tagastab õpilasele. Õppenõustaja kannab hinde/arvestuse kooli sisevõrku.

Võimalikud kitsendused taotluse rahuldamiseks on järgmised

- Tähtajaline aegumine - kui õppimine on toimunud väga kaua aega tagasi, siis võidakse seda pidada aegunuks. Sellisel juhul võib tekkida vajadus hinnata, millisel tasemel on omandatu säilinud. Samas on tõenäosus, et omandatud teadmised ja oskused aeguvad, väiksem siis, kui taotleja töötab vastavas valdkonnas.
- Sisuline aegumine - näiteks infotehnoloogia erialaained võivad sisuliselt üsna kiiresti aeguda, aga üldteadmistega õppeained on ka pikema perioodi möödudes sama sisuga.

9.2.5 Vaidlustamine

Taotlejal on õigus **esitatud** taotluse arvestamise otsus vaidlustada vastavalt kooli hindamisjuhendile.

9.3 Varasemate õpingute ja töökogemuse hindamisel kasutatavad vahendid

9.3.1 Taotlusvorm

Koolis on välja töötatud taotlusvorm varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamiseks. Koos taotlusega on nõutav ka vastava tõendusmaterjali esitamine:

- varasemate õpingute puhul – akadeemiline õiend, hinneteleft, diplom;
- täienduskoolituste puhul – tunnistus, tõend;
- töökogemuse puhul – ametisse nimetamise käskkirja koopia, ametijuhend, töökogemusest õpitu analüüs, portfoolio vm
- riigikaitse puhul – sõjaväepilet

9.3.2 Portfoolio

Portfoolio on materjalide kogum, mis esitatakse mapina. Portfoolio näitab isiku tugevaid külgi, oskusi ja kogemusi ning võib sisaldada väga erinevaid materjale. Õpimapis kirjeldatakse teadmisi, mida omandati tänu kogemustele. Tõendusmaterjal tuleb esitada nii, et seda saab hinnata.

9.3.3 Intervjuu.

Intervjuu võimaldab vestluse käigus väljendada oma eelnevaid saavutusi. Intervjuu viiakse läbi vajadusel.

10 Uurimistöö ja praktilise töö korraldus

Uurimistöö on õpilase või õpilaste poolt õppekava raames ettevalmistatud kirjalik töö. Uurimistöö on iseseisvalt planeeritud, läbi viidud ja kirjalikult vormistatud töö, mis vastab teaduslikele töödele esitatavatele nõuetele. Uurimistöö kajastab õpilase uurimistulemusi ja seisukohti ning ei piirdu üksnes refereerimisega.

Õpilase uurimistöö põhieesmärkideks on kirjandusega töötamise, andmete kogumise ja analüüsimise ning teadusliku töö vormistamise kogemuse saamine. Uurimistööd tegeval õpilasel on juhendaja, kes suunab õpilast töö valmimise käigus ning jälgib töö vastavust uurimistööle esitatavatele nõuetele.

Praktiline töö on õpilase või õpilaste poolt õppekava raames loodud teos, õpilasfirma, tehnoloogiline lahendus, õppematerjal või projekt ja selle kirjalik kokkuvõte. Kirjalik kokkuvõte avab praktilise töö tausta, lähtealused ja eesmärgid ning kirjeldab töö aktuaalsust, lahendusi, tööprotsessi ja töö tulemust.

10.1 Uurimistöö/praktilise töö teema valimine ja kinnitamine

Uurimistöö / praktilise töö (edaspidi UPT) teema valivad G3 taseme õpilased kooskõlastatult juhendajaga I õppetsükli jooksul. Juhendaja nõusolekul võib UPT teema valida ka G2 taseme osalise õppekoormusega õpilane. Õpilane esitab kirjaliku avalduse, millel on UPT teema ning teema valiku põhjendus ja juhendaja nõusolekut kinnitav allkiri, kooli õppealajuhatajale hiljemalt esimese õppetsükli arvestuste nädala lõpuks. Valitud teemat üldjuhul samal aastal muuta ei saa.

Kui õpilane asub kooli õppima pärast I õppetsükli lõppu, ei ole võimalik jooksval õppeaastal UPT teemat valida ja tööd kaitsta. Gümnaasiumi lõpetamisel arvestatakse eelnevas koolis kaitstud ja dokumentaalselt tõestatud uurimis- või praktilist tööd.

10.2 Uurimistöö/praktilise töö valimise protsess

Uurimistöö/praktilise töö valimise protsessile, vormistamisele ja kaitsmisele esitatavad nõuded on sätestatud TTG uurimistöö juhendis, mis on kättesaadav kooli kodulehel. Uurimistöö ajakava igaks õppeaastaks kinnitab kooli direktor oma käskkirjaga.

11 Õpilaste teavitamise ja nõustamise korraldus põhikoolis ning õpilaste nõustamine gümnaasiumis

Kool tagab õpilasele võimaluse saada õppekorralduse kohta infot ja nõuandeid ning toetab õpilasi nende probleemide tekke korral. Võrgustiku õpilaste toetamiseks moodustavad õppenõustaja, sotsiaalpedagoog ja koolipsühholoog koostöös aineõpetajatega.

Õppenõustaja täiskasvanute gümnaasiumis on iga õpilase õppeprotsessi toetaja. Gümnaasiumi õpilane saab õppenõustajalt esmase info õppekorralduse kohta. Õppenõustaja viib läbi kooli vastuvõtul õpilasega vestluse, kus leitakse õpilasele sobiv õppekoormus- ja aeg ning analüüsitakse koos ohtusid, mis võivad viia õpingute katkestamisele. Õppenõustaja toetab õpilast kogu tema õppetöös osalemise vältel, aitab eesmärgistada tema õpinguid, analüüsib õppetegevuse tulemuslikkust, püüab ennetada õpilase väljalangevust. Õppenõustaja aitab koostöös aineõpetajatega valid õpilase lõpetamiseks uurimistöö teema. Spetsiifiliste probleemide lahendamisel teeb ta koostööd koolipsühholoogi ja sotsiaalpedagoogiga.

Õppenõustaja põhiülesanded

- Õppetöoga seotud nõustamine.
- Õpilase toetamine koolis õppetöoga seotud või isiklikust elust tulenevatele probleemidele lahenduste otsimisel.
- Koostöö spetsialistide – psühholoogi ning sotsiaalpedagoogiga.
- Koostöö aineõpetajatega.
- Õpilasega seotud dokumentide haldamine.

Sotsiaalpedagoog täiskasvanute gümnaasiumis tegeleb õpilase sotsiaalsest keskkonnast tingitud probleemidega, mis mõjutavad tema osalemist õppetöös ja õpingute edukust. Lähtuvalt probleemi olemusest ja ulatusest kavandab ta vajaliku sekkumise, tehes koostööd nõustaja ja koolipsühholoogiga, toetudes seejuures perekonnale, hooldajatele, tööandjale, kriminaalhooldajale jne.

Sotsiaalpedagoogi põhiülesanded

- Õpilaste väljalangevuse ennetamine.
- Sotsiaalsete probleemide ennetustöö.
- Õpilaste nõustamine koolis esinevate sotsiaalsete probleemide valdkonnas.
- Koostöö sotsiaalhoolekande – ja korrakaitseüsteemidega.
- Õpiraskuste põhjuste väljaselgitamine ja ennetamine.
- Karjääri- ja kutsenõustamine.

Psühholoog täiskasvanute gümnaasiumis tegeleb psühholoogiliste probleemidega, mis mõjutavad õpilase toimetulekut. Lähtuvalt probleemi olemusest ja ulatusest kavandab ta vajaliku sekkumise, tehes koostööd spetsialistidega väljaspool kooli ning nõustaja ja sotsiaalpedagoogiga koolis.

Psühholoogi põhiülesanded

Kooli õpilaste arengu toetamine nende nõustamise ja konsulteerimise kaudu.

- Õpilaste adekvaatse enesehinnangu kujundamine ja nende õppetöö planeerimisele kaasaaitamine.

- Ennetustöö õpilaste väljalangevuseks.

Põhikoolis võimaldatakse õpilastele täiendavaid konsultatsioonitunde alates teisest õppetsüklist õppeainetes, milles neil on arvestuslik hinne „mitterahuldav“ või väljapanemata või milles esineb raskusi.

Karjääriteenuste korraldus põhikoolis ja gümnaasiumis

Karjääriteenust koolis osutavad psühholoog, sotsiaalpedagoog ja karjääriõpetuse kursuse õpetaja. Karjääriõpetuse kursus on kohustuslik valikkursus kõigile TTG õpilastele. Kursuste läbiviiv õpetaja pakub individuaalset nõustamist kõigile gümnaasiumiõpilastele. Karjääriteenuse kaudu aidatakse õpilasel saada tuge, kui õpilane vajab abi või nõu:

- oma karjääri planeerimisel,
- oma kutsesobivuse määratlemisel,
- oma õpingute ühildamisel tööga,
- CV koostamisel ning töövestlusteks valmistumisel.

Põhikoolis on karjääriõpetus seotud õpioskuste, inimeseõpetuse ja ühiskonnaõpetuse kursustega. Karjäärivalikutega seotud individuaalset nõustamist pakub kooli sotsiaalpedagoog.

12 Õpetaja koostöö ja töö planeerimise põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis

Õpetajate koostöö toimub ainevaldkondade nõukodades. Nõukodasid on viis: keel- ja kirjandus, võõrkeeled, matemaatika, loodusained, sotsiaal – ja kunstiained. Aineülene koostöö toimub õppetöö käigus ja kooli poolt planeeritavatel ja läbiviidavatel sisekoolitustel.

Õpetaja töö planeerimise aluseks on töökava. Õpetaja töökava koostatakse käesoleva kooli õppekava ainekavade alusel lähtudes „Põhikooli riiklikus õppekavas“ ning „Gümnaasiumi riiklikus õppekavas“ olevates ainekavades sätestatud põhimõtetest õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisele ja korraldamisele.

Õpetaja töökava koostamise eesmärgiks on kirjeldada taotletavate õpitulemusteni jõudmist. Õpetaja töökavas toob õpetaja esile õppe sisu ja õpitulemuste jaotumise õppe käigus. Töökava on tegevuskava, mis kajastab õpitulemusi, ajakulu, õppe sisu ja õppetegevusi.

Õpetaja töökava koostatakse põhikoolis hiljemalt kaks nädalat enne uue õppeveerandi algust ning gümnaasiumis enne uue kursuse algust. Õpetaja töökava on kõigile asjast huvitatutele, sh õpilastele kättesaadav uue kursuse või õppeveerandi esimesest päevast alates. Töökavad on kättesaadavad kooli sisevõrgus.

13 Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Kooli õppekava uuendamise või täiendamise vajadus on tingitud muudatustest õigusaktides, koolikorralduslikest muutustest ja sisehindamisest tulenevatestarendustest. Kooli õppekava muudatused valmistab ette juhtkond lähtuvalt eelmainitust või ainenõukodade ettepanekul. Kooli õppekava uuendamine ja täiendamine eelnõu esitatakse juhtkonna poolt enne selle kehtestamist arvamuse saamiseks õppenõukogule, hoolekogule ja õpilasesindusele.

Kooli õppekava kehtestab kooli direktor. Kooskõlas „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 71 lõikega 3, toimub kooli õppekava kehtestamine käskkirjaga, mis vastab „Haldusmenetluse seaduses“ sätestatud nõuetele.

Kool avalikustab, tulenevalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ § 69 lõikes 1 sätestatud nõudest, kooli õppekava koos muudatustega kooli veebilehel ja teeb selle kättesaadavaks huvitatutele kooli kantseleis. Kooli õppekava muudatused esitatakse kooli õppekava terviktekstis, näidates ära õppekava muutused viitega direktori käskkirja numbrile ja kuupäevale, millega õppekava muudeti.

14 Ainevaldkonnad

14.1 Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“. Põhikool

14.1.1 Keele- ja kirjanduspädevus põhikoolis

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, see tähendab suutlikkus mõista ilukirjandustekste ja nende osatähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos ning tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja iseenda identiteedi alust; keeleteadlikkus ja oskus end vastavalt suhtlussituatsioonile ja keelekasutuseesmärkidele nii suuliselt kui ka kirjalikult väljendada; arusaamine, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) omandab põhiteadmised keelest ja saavutab õigekirjaoskuse;

- 4) väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 7) väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- 8) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- 9) loeb väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- 10) suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 11) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid.

14.1.2 Ainevaldkonna õppeained põhikoolis

Ainevaldkonna õppeained on eesti keel ja kirjandus.

14.1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja. Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Eesti keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandavad õpilased keele- ja kirjandusteadmisi ning saavad lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja.

Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, kuid ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut. Eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandustundides kujundatakse õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimeid ning kõlbelis-emotsionaalset arengut loetud kirjandusteoseid mõtestades, kuid vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on avar tekstikäsitlus, mis hõlmab nii suulisi kui ka kirjalikke tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilisi, graafilisi ning teist liiki tekste. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuuldot ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetilisel, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

14.1.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Seda tehakse erinevate tekstide lugemise, nende üle arutlemise reflekteerimise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega loob sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kirjandusõpetuses kujundatakse kõlbelisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Keeleõpetuses väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti.

Õpilulukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate probleemide arutamise, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes.

14.1.5 Ainevaldkonna õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes valdkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili; kasutama allikaid ja viitama neile; harjutavad õigekeelsussõnaraamatu kasutamist.

Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii keele ja kirjanduse valdkonna kui ka teiste ainete õppes, töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja väitluste kaudu. Lõimingut toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

Võõrkeeled. Eesti keele õpetuse kaudu arendatakse õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimisel on abiks eesti keele tundides omandatud keelemõisted. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained. Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodusteemalised tekstid õppe- ning ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalsained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistatakse konkreetsete näidete varal.

Kunstiained. Kunstiainete õpet toetab lähenemine kirjandusele kui kunstiainele. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja audiitiivsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

14.1.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainetes eesmärkide seadmisel, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tööelu.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arvluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest. Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloo eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

14.1.7 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaines seatud eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest ja õppesisust ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja põhiteemadega;
- 2) taotletakse, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ja jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt;
- 3) võimaldatakse õpilastel õppida üksi ja koos teistega (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutusega õppida;
- 5) kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) kasutatakse mitmekesisist õppemetoodikat, sealhulgas aktiivõpet (loovtöö, arutelu, väitlus, õpimapi koostamine, omaloomingu esitamine jne);
- 7) laiendatakse traditsioonilist õpikeskkonda (arvuti/multimeediaklass, muuseum, näitus, raamatukogu jne);
- 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesisistavaid õppevorme (ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, jne), pidades oluliseks sotsiaalse kompetentsuse saavutamist;
- 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid.

Õppesisu käsitlemisel teeb aineõpetaja valiku arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainepädevused on saavutatavad.

14.1.8 Hindamise alused

Eesti keeles ja kirjanduses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sealhulgas esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite järgimine) antakse hinnanguid.

Hindamise kriteeriumid on täpsustatud ainekavas.

III kooliastmes hinnatakse eesti keeles õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu (tekstide tõlgendamine, analüüs jm),
- 3) tekstiloo met,
- 4) tekstide õigekeelsust.

III kooliastmes hinnatakse kirjanduses õpilase:

1) iseseisvat lugemist ning teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist,

3) teksti esitust ja omaloomingulisi töid.

Kirjalikes kirjandusülesannetes parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu.

Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustada esteetilist aspekti.

Eesti keele ja kirjanduse ainekavad on leitavad kooli kodulehelt.

14.2 Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“. Gümnaasium

14.2.1 Keele- ja kirjanduspädevus gümnaasiumis

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja eneseidentiteedi alust ja kunstiliiki ning mõista ja hinnata rahvuslikku ning maailma kultuuripärandit.

Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust kasutada keelt erinevates suhtlusolukordades, et saavutada oma eesmärgid, arvestades suhtlusnorme ja keelekasutustavasid. Keele- ja kirjanduspädevus on oskus erinevaid tekste mõista ja luua, analüüsida ning kriitiliselt hinnata.

Keele ja kirjanduse õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses;
- 2) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult;
- 3) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates;
- 4) hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid;
- 5) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;
- 6) väärtustab kirjanikke kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutus- ja mõttemaailma arendajat;
- 7) teab eesti ja maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ning kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;
- 8) tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ning peamisi kujundeid;
- 9) analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid.

14.2.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti/vene keel ja kirjandus. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks.

Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

1) eesti keel 6 kursust: „Keel ja ühiskond“, „Meedia ja mõjutamine“, „Teksti keel ja stiil“, „Praktiline eesti keel I“, „Praktiline eesti keel II“ ja „Praktiline eesti keel III“;

2) kirjandus 5 kursust: „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“, „Kirjandus antiigist 19.

sajandini“, „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid“, „20. sajandi kirjandus“ ning „Uuem kirjandus“;

3) valikkursused: „Eesti keel riigieksamiks“, „Kõne ja väitlus“ ning „Kirjandus ja film“.

14.2.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja. Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Eesti keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeaines. Keele ja kirjanduse õppeainete kaudu kujundatakse keele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengu kõrval ka gümnaasisti identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

Eesti keel ja kirjandus. Keeleteadmised loovad teoreetilise aluse praktilise keeleoskuse arendamisele. Seetõttu õpetatakse keeleteadmiste ja praktilise keele kursusi paralleelselt. Praktilise keele kursuses kasutatakse kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamistemadena keeleteadmiste kursuses käsitletud teemasid ning õppekava läbivaid

teemasid, samuti kirjanduskursuses käsitletavaid teemasid. Praktilise keele kursused on keskendatud õpilase suulise ning kirjaliku suhtluse, arutlus- ja väljendusoskuse arendamisele; eri liiki tekstide koostamise, selleks vajaliku teabe hankimise ning kasutamise kujunemisele. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimusi korratakse kõigi kursuste vältel.

Kirjanduse ainekava on teksti- ja lugejakeskne. Tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele, tekstide analüüsisele ja tõlgendamisele, kujundlikule keelele ning poetikale. Kirjandusteose

analüüsi ja tõlgendamise ning kirjanduse põhiliikide ja -žanrite kursuses keskendutakse eri liiki ja žanris kirjandusteoste analüüsile ning tõlgendamisele.

Omandatud teadmisi rakendatakse uuema kirjanduse kursuses ja kahes ülevaatlükumas kursuses, samuti valikkursuses „Kirjandus ja film“. Eesti kirjandus on lõimitud kõigisse kursustesse. Lõimimist filmikunstiga võimaldab vastav valikkursus.

Keele- ja kirjanduskursusi seob tegelemine tekstidega: teksti mõistmine ning tõlgendamine, keeleliste ja stiililiste väljendusvahendite eritlemine ja analüüs ning võimalust mööda ühiste tekstide alusel kirjutamine. Kirjanduskursustes on analüüsi- ja tõlgendusobjektiks ning kirjutamise alustekstiks valdavalt ilukirjandustekst.

14.2.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õppimise kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Üldpädevusi kujundatakse erinevate tekstide lugemise, reflekteerimise ja koostamise kaudu ning selleks on nii mitmesuguseid koostöövorme (nt ühised arutelud, esitlused, rühmatööd, projektid) kui ka individuaalse töö võimalusi (nt uurimistöö koostamine).

Üldpädevuste saavutatus kajastub tekstiloomes, esitlustes ning arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob soodsa õpikeskkonna ja aluse õpetaja ning õpilaste tulemuslikuks koostööks.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Nii keele- kui ka kirjandusõpetuses rõhutatakse vaimseid väärtusi: emakeele eripära, arenguloo ja kasutusvaldkondade tundmist, suhtumist kirjandusse kui kunstiloomingusse ning kirjanikusse kui loojasse.

Keelt ja kirjandust õpetades kujundatakse õpilase kõlbelsi väärtusi, sotsiaalseid hoiakuid ning tõekspidamisi, suhtumist oma ja teiste rahvaste kirjandusse ning kultuuripärandisse laiemalt.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatavas paaris- ning rühmatöös kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust avaldama, kaaslaste ideid tunnustama ja teisi arvestama ning ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust eetilisel ja olusid arvestades suhelda nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahenditult kui ka internetikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes toetatakse õpilase minapildi kujunemist, õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilase isikupära ja andelaad ning avardatakse maailmapilti.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppimise ja õppetekstide kaudu kujundatakse arutlemise, väitlemise ning nüüdisaegse kirjaliku suhtlemise aluseid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide põhjal arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, õpitakse leitud infot analüüsima, sõnalise teabega seostama ning tõlgendama.

Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjandus- ja aimateabest. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekste luues, korrigeerides ning esitades.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste uurimis- või praktilise töö koostamine, mis eeldab õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikaist.

14.2.5 Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Eesti keel on ühtaegu nii õppe korraldamise keel kui ka keskne õppeaine. Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samaaegu arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutamise oskust, teksti mõistmist ning tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppimise tulemusel. Kuigi keeleoskust arendatakse järjekindlalt ja teadlikult keele- ja kirjandustundides, on vaja pidevat koostööd teiste ainetega õpetajatega.

Võõrkeeled. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine võib äratada huvi võõrkeelte õppimise vastu; õpitavas võõrkeeles kirjutatud teoste lugemine ja arutamine võib teadlikul suunamisel äratada huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ja kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja/või kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse arendamist.

Loodusained. Loodustekstid eesti keele õppekirjanduses ja ilukirjanduses aitavad kaasa looduse tundmaõppimisele ning väärtustamisele. Loodusluule lugemine ja esitamine, sellega seotud esteetilis-emotsionaalsed elamused, samuti kirjandusteose looduskirjelduse kui kunstilise kujundi analüüs, selle tähenduse mõistmine teose kontekstis ergastab tähelepanu looduse ilule ning väärtustab loodust kui esteetiliste elamuste allikat. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainetes kinnistatakse kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja.

Sotsiaalained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandusõpetus suunab õpilasi seostama erinevate ajastute teoste probleeme tänapäeva elu ja inimestega. Keeletundides kinnistatakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute ning ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme. Erinevate tekstidega töötades ning arutluste ja väitluste kaudu arendatakse arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskust.

Kunstiained. Kirjandusteoste illustratsioonide analüüs toetab kujutava kunsti spetsiifika ja väljendusvahendite mõistmist. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning eri muusikavoolude eripärast ja seostest ajastu kunstisuundumustega. Keeleõppes õpitakse nägema reklaami visuaalseid ja auditiiivseid komponente.

14.2.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Ainevaldkonna õppeainete eesmärgiseadet, õpitulemusi ning õppesisu kavandades peetakse õppekava läbivaid teemasid silmas olenevalt õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga.

Elukestev õpe ja karjääri plaanimine. Erinevate õppetegevuste kaudu suunatakse õpilasi väärtustama elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestama karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Õppetegevus võimaldab õpilasel süvendada teadmisi hariduse ja töömaailma vahelistest seostest. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd, võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hovid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Rollimängude ja erinevate tekstide käsitlemise, arutelude ning loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpe võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huve ja võimeid, nii ainealaseid kui ka üldoskusi ja teadmisi, sh oskust koostada õpingutele ja tulevikus tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente.

Keskond ja jätkusuutlik areng ning tervis ja ohutus. Ainevaldkonna õppeainete kaudu taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitluse kaudu hakkavad õpilased märkama ühiskonnas probleeme ja otsima neile lahendusi.

Väärtused ja kõlblus ning kultuuriline identiteet. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi tekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades kujundatakse õpilaste kõlblisi omadusi, väärtusnorme ja hoiakuid. Oma keele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ning rahvast, teiste rahvaste tekstide toel kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, ent ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskond. Oskusi kasutada teabekeskonna vahendeid kujundatakse praktilises tegevuses, mis hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ning kasutamist nii õppeteemakohaste teadmiste suurendamiseks kui ka tekstiloomes.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse otsima alternatiivseid lahendusi.

14.2.7 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Eesti keele oskus tähendab eesti kirjakeele valdamist keele nelja osaoskuse (lugemine, kirjutamine, kõnelemine ja kuulamine) valdkonnas.

Lugemisoskust arendatakse erinevate valdkondade tekstide lugemise, nende sisu analüüsimise ja kriitilise hindamise teel. Õpetuses jälgitakse, et käsitletavate tekstide raskusaste kasvaks vastavalt lugemisoskuse arenemisele, et oleks esindatud niihästi seotud (kirjeldavad, jutustavad) kui ka sidumata tekstid (tabelid, graafikud, loetelud jt). Lugemisoskuse arendamise oluline osa on sõnavara laiendamine, selleks omandatakse kogu aineõppes süstemaatiliselt uusi sõnu (vähem tuntud sõnu, võõrsõnu, piltlikke väljendeid). Lugemispädevuse tähtis komponent on oskus leida niihästi trükitud kui ka elektroonilistest allikatest vajalikke tekste ning neist omakorda vajalikku teavet. Lugemisoskuse arendamise avaram eesmärk on kriitilise teabekasutaja ja esteetilisi väärtusi mõistva isiksuse kujundamine.

Kirjutamisoskust arendatakse erineva eesmärgi ja ülesehitusega tekstide loomise kaudu. Kirjutamisoskuse arendamise ülesanne on tekstiloomise oskuse väärtustamine. Oluline on oskus kirjutada teksti alustekstide põhjal, samuti oskus siduda oma tekstiga teistest tekstidest saadud teavet, viidata, tsiteerida ja refereerida. Kirjutamisoskuse vältimatu eeldus ja komponent on hea õigekirjaoskus. Seetõttu kinnistatakse ning arendatakse kirjutamisülesannete kaudu pidevalt õigekirjaoskust.

Kõnelemisoskuse arendamise keskne ülesanne on täiustada võimet valida suhtlusolukorrast ja vestluspartnerist lähtudes sobiv toon ning stiilivahendid. Tähtis on ka oskus suhtlust alustada, arendada ning tõrjuda. Kõnelemisoskust arendatakse erinevate suhtlusülesannete kaudu, paari- ja rühmatööde aruteludes, klassi ees esinedes ning koha pealt vastates. Suhtlusolukordi harjutatakse rollimängudes. Kõnelemisoskuse tähtis komponent on argumenteerimisoskus, võime oma seisukohti esitada ja kaitsta, kasutades nii ratsionaalseid, emotsionaalseid kui ka eetilisi põhjendusi. Argumenteerimisoskust arendatakse arutelude, diskussioonide ning ümarlaua vormis.

Kuulamisoskuse arendamise eesmärgid on vestluspartneri suhtluseesmärgi mõistmine, veenmise ja manipuleerimise äratundmine ning suulises vormis esitatud teabe ja aimetekstide mõtte mõistmine. Oluline on avalikule esinejale sisukate teemast lähtuvate küsimuste esitamise oskus. Kuulamisoskuse arendamiseks võib kasutada aruteludest või loengutest kokkuvõtete tegemist ning kõnede analüüsi.

Kirjanduse õppe-eesmärkide ja õpitulemuste põhjal on kirjandustunni õppetegevused seotud ilukirjanduse ja kultuuriteemaliste teabetekstide, sh esseistika lugemise, analüüsi ja tõlgendamise, ent ka suulise ning kirjaliku eneseväljendusega. Lugeja- ja tekstikeskse kirjandusõpetusega asetub esikohale lugemine ning sellega seotud tegevused lõimitult kirjanduslooga.

Kirjandustunnis kasutatakse eri kirjandusteadevaliklike meetodeid lähilugemisest võrdlev-ajalooliseni. Õpe peab aitama loetusse süveneda, seda analüüsida, sünteesida, võrrelda, hinnata ja praktilises tegevuses kasutada.

Kirjandusega tegeldes tuleks vältida meetodi ühekülgisust. Nii võib näiteks:

- 1) analüüsida kirjandusteost ajastu kultuuritervikus, seoses ajaloo, kunsti ja filosoofiaga;
- 2) vaadelda kirjandusteost kui kirjaniku elu peegeldust ja edasiarendust;
- 3) uurida teksti struktuuri- ja tähendust nii lugedes kui ka ise kirjutades;
- 4) analüüsida teksti jutustuse seisukohalt: luua aega ja tegevuskohta, joonistada üles tekstiruumi, uurida süžee ja faabula seoseid, narratiivsust jm;
- 5) mõtestada lahti väite võtmesõnu; sõnastada oma arvamust või küsimusi, argumenteerida; leida olulist ja seostada seda varem loetuga, struktureerida teavet ning edastada seda graafiliselt;
- 6) võrrelda ja vastandada teavet, tuua esile ühiseid ning eriomaseid jooni;
- 7) leida tekstidevahelisi seoseid narratiivis, kompositsioonis, tegelastes, episoodides, motiivides, üksiksõnades ja fraasides;
- 8) leida arhitektuaalseid seoseid süžeedes, tegelastüüpides, motiivides ning väljendites;
- 9) teisendada teksti teise žanrisse;
- 10) analüüsida eri stiile ja allkeeli ning nende segunemist kirjandustekstis;
- 11) võrrelda ilukirjanduse väljendusvahendeid filmi- ja teatrikunstiga;
- 12) tegelda kunstiteose poetikaga, uurida oma lugemisoskust, -eelistusi ja lugejaajalugu, erinevaid lugejarühmi ning lugemismudeleid.

Kirjandusõpetuse eesmärged aitavad saavutada kirjandusteoste motiividel loodud või kirjanduslooga tutvustavate mängu- ja tõsielufilmide vaatamine, helisalvestiste kuulamine, samuti teatris ja muuseumis käimine ning nende tegevustega seotud ülesanded.

Ilukirjandustekstide kõrval loetakse kirjandustunnis ka kirjandusõpet toetavaid metatekste. See süvendab oskust kasutada erinevaid teabevahendeid ja kujundab kriitilist suhtumist internetiallikaisse.

Esseistikat või kirjanduskriitikat lugedes, seda kirjandusteose analüüsil kasutades kasvab oskus korrektselt tsiteerida ja refereerida, kujuneb arusaam autoriõigusest ning plagiaadist. Kirjanduskriitika lugemine toetab tööd tervikteostega, pakkudes isikust, ajastust, kultuurist vm lähtuvaid eri tõlgendusvõimalusi, õpetades ühtlasi tekstisse kriitiliselt suhtuma. Õpetlik on otsida teavet teose probleemide, ideede, tegevusaja ja -kohtade jms kohta; leida teksti põhiidee ning seostada seda oma elu- ja lugemiskogemusega; esile tõsta ja ümber sõnastada olulisi mõtteid; teha loetust kokkuvõtte või esitada teavet teises vormis; sõnastada poolt- ja vastuargumente; esitada teksti kohta küsimusi või neile vastata; analüüsida teksti põhjal koostatud väiteid. Tekstipoeetilise käsitluse korral on soovitatav tekstide ühiseid ja eriomaseid jooni sedastav võrdlusmeetod.

Kirjandustunnis käsitletut aitab kinnistada õpitu suuline ja kirjalik rakendamine. Selleks võib kirjutada analüüse, arutlusi ja loovtöid ning kasutada suulise eneseväljenduse võtteid (rühmatöö esitlused, ettekanded, kõned, väitlused). Nii teoste tõlgendamisel kui ka esinemisoscuse ja -julguse arendamisel on omal kohal rollimängud ning dramatiseeringud.

Õppetegevust plaanides on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada nende koostööoskust ja vastutustunnet. Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal professionaalne õigus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises arvestusega, et taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud ning üld- ja valdkondlikud pädevused kujundatud, ja lähtuvalt õpilaste eelnevatest teadmistest-oskustest.

14.2.8 Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ning hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute, numbriliste hinnete, arvestuslike sooritustega.

Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised.

Tähtsal kohal on õpilast toetav kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustatakse ainekavas.

Eesti keeles hinnatakse:

- 1) korrektset suulist ja kirjalikku keelekasutust;
- 2) eri liiki suuliste ja kirjalike tekstide mõistmist ning kriitilist analüüsi lõimitult teabeallikate kasutamise oskusega;
- 3) tekstilooimeoskust;
- 4) argumenteerimisoskust.

Kirjanduses hinnatakse:

- 1) teoste lugemist, tõlgendamist ja analüüsi;
- 2) argumenteerimisoskust;
- 3) eri liiki tekstide loomise oskust;
- 4) eesti ja maailmakirjanduse peamiste arengusuundade tundmist;
- 5) ilukirjandusliku keelekasutuse eripära mõistmist.

Praktilise eesti keele tundides tehtud tööde tulemusi, mis näitavad kirjanduskursuste või teiste eesti keele kursuste õpitulemuste saavutatust, võib hinnata ja arvestada vastavate kursuste osalise sooritusega. Samuti võib kirjanduskursustes ning teistes eesti keele kursustes tehtud tööde praktilise eesti keele kursuse õpiesmärkidele suunatud tegevusi hinnata ja arvestada praktilise eesti keele kursuse osalise sooritusega.

Ainevaldkonna „Keel ja kirjandus“ kohustuslike ja valikkursuste ainekavad on leitavad kooli kodulehelt.

14.3 Ainevaldkond „Võõrkeeled“. Põhikool

14.3.1 Võõrkeelepädevus

Võõrkeelte õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane võõrkeelepädevus, s.o suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid; mõista ja väärtustada erinevaid kultuure, oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi; mõista, et elus on vaja vallata mitut võõrkeelt.

Võõrkeelte õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas iseseisvalt toime tulla;
- 2) on võimeline osalema erinevates võõrkeelsetes projektides, jätkama õpinguid emakeelest erinevas keeles ning on konkurentsivõimeline tulevases tööelus;
- 3) tunneb erinevaid keeli kõnelevaid rahvaid ja nende kultuure;
- 4) mõistab oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- 5) omandab edasiseks õppimiseks vajalikud oskused, missuurendavad enesekindlust õppida võõrkeeli ja suhelda võõrkeeltes.

14.3.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonda kuuluvad A-võõrkeel, B-võõrkeel ja eesti keel teise keelena eesti keelest erineva õppekeelega koolis. A-võõrkeelena õpitakse inglise, saksa või vene keelt, B-võõrkeelena inglise, saksa, vene keelt. Eesti keelest erineva õppekeelega klassides ei ole kohustuslikku B-võõrkeelt.

Võõrkeelte nädalatunnid jaotuvad järgmiselt:

III kooliaste:

- 1) eesti keel teise keelena – 3 nädalatundi
- 2) A-võõrkeel – 1 nädalatundi
- 3) B-võõrkeel – 1 nädalatundi

14.3.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Võõrkeeled arendavad inimese suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma, andes teadmisi eri maade ja eri keeli kõnelevate rahvaste kohta.

Ainevaldkonda kuuluvate võõrkeelte õpe lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetest ning selles kirjeldatud keeleoskustasemetest. Kõigi võõrkeelte (k.a eesti keel teise keelena) õpitulemusi on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel.

Keeleõppe eesmärgiks on oluline nii suhtlusoskus kui ka keelestruktuuride tundmine. Keeleline korrektsus kujuneb õpilasel süstemaatilise töö tulemusena.

Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse – kuulamise, lugemise, rääkimise ja kirjutamise – arendamise kaudu, seepärast on ka õpitulemused esitatud osaoskuste kaupa. Neid osaoskusi õpetatakse lõimitult. Nendes valdkondades toetub võõrkeeletõpetus emakeeletõpetusele ja vastupidi.

Põhikooli õpilases arendatakse oskust võrrelda oma ja võõrast kultuuri, leida nende sarnasusi ja erinevusi, mõista ning väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat.

Õpilaseskese võõrkeeletõpetuse tähtsamad põhimõtted on:

- 1) õpilase aktiivne osalus õppes, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning õpistrateegiate kujundamine;
- 2) keeleõppes kasutatava materjali sisu vastavus õpilase huvidele;
- 3) erinevate aktiivõppevormide (sh paaris- ja rühmatöö) rakendamine;
- 4) õpetaja rolli muutumine teadmiste vahendajast õpilase koostööpartneriks ning nõustajaks
- 5) teadmiste omandamises;
- 6) õppematerjalide avatus, nende kohandamine ja täiendamine õpilase eesmärkide ning vajaduste põhjal.

Kuna võõrkeel on eelkõige vahend teabe hankimiseks ja selle edastamiseks suhtluses, siis on keeleõppe keskmes teemavaldkonnad, mille kaudu ja piires kujundatakse suhtluspädevust.

14.3.4 Üldpädevuste kujundamine

Võõrkeeletõpetuse eesmärkides ja tulemustes sisalduvad keelepädevus, kultuuride vaheline pädevus (väärtushinnangud, käitumine) ning õpioskused. Võõrkeeli õpetades kujundatakse kõiki üldpädevusi (väärtuspädevust, sotsiaalset pädevust, enesemääratluspädevust, õpipädevust, suhtluspädevust, matemaatika-pädevust, ettevõtlikkuspädevust) seatud

eesmärkide, käsitletavate teemade ning erinevate õpimeetodite ja tegevuste kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse arengut toetatakse õpitavaid keeli kõnelevate maade

kultuuride tundmaõppimise kaudu. Õpitakse mõistma ja aktseptima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärasest.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Igapäevastes suhtlussituatsioonides toimetulekuks on sobivate keelendite valiku kõrval vaja teada õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid.

Seetõttu on sotsiaalne ja kodanikupädevus tihedalt seotud väärtuspädevusega. Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamisele aitavad kaasa erinevad õpitöövormid (nt rühmatöö, projektöpe).

Enesemääratluspädevus areneb võõrkeeleõppes kasutatavate teemade kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab võõrkeeletunnis käsitleda arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda ise enda sügavama mõistmiseni.

Õpipädevust kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on enesehindamine ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine.

Suhtluspädevus on võõrkeeleõppes keskne. Hea eneseväljendusoskus, teksti mõistmine ja tekstilooma on eduka suhtlemise eeldused võõrkeeltes. Koos suhtluspädevusega arendatakse õppijas oskust võrrelda oma ning võõra kultuuri sarnasusi ja erinevusi, mõista ning väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase pädevusega seonduvad võõrkeeled suhtluspädevuse kaudu. Esmalt õpitakse võõrkeeles arvsõnu ning seejärel vastavalt keeleoskuse arengule mõistma erinevate elu- ja tegevusvaldkondade tekste. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid eri liiki tekste luues, korrigeerides ja esitades.

Ettevõtlikkuspädevus kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleoskus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega.

Võõrkeelte valdkonna lõiming teiste ainevaldkondadega

Võõrkeelte ainekavad arvestavad teadmisi, mida õpilane saab õpitava keele maa ja kultuuri kohta teiste ainevaldkondade kaudu. Võõrkeeleõppes kasutatavad materjalid täiendavad teadmisi, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelevahendid erinevate valdkondadega seonduvate teemade käsitlemiseks. Võõrkeeleoskus võimaldab muu hulgas õppijale ligipääsu lisateabeallikaile (teatmeteostele, võõrkeelsele kirjandusele, internetile jt), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks.

Keel ja kirjandus. Võõrkeeltele on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, kuna võõrkeeleõppes rakendatakse emakeeles omandatud teadmisi: arendatakse kirjalikku ja suulist eneseväljendusoskust, luuakse tekste ning õpitakse neist aru saama. Kõik need teadmised ja oskused kantakse järgmist keelt õppides üle uude kultuurikonteksti.

Matemaatika. Matemaatikapädevuse arengut toetab numbrite tundmise ja arvutamise kõrval erinevates alustekstides leiduvate sümbolite, graafikute, tabelite ja diagrammide mõistmise ning tõlgendamise oskuse arendamine.

Loodus- ja sotsiaalsed. Lõiming kujundatakse erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide ning õppe kaudu. Võõrkeelte õppes juhitakse õpilasi muu hulgas väärtustama looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; ära tundma kultuurilist eripära ja järgima üldtunnustatud käitumisreegleid; kujundama oma arvamust ning olema aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Kunstiained. Kunstipädevusega puututakse kokku kultuuriteadlikkuse kujundamise kaudu, õppides tundma erinevate maade kultuurisaavutusi nii teemad e (nt „Riigid ja nende kultuur“, „Vaba aeg“) kui ka vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muuseumid jm). Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama erinevaid kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust.

Tehnoloogia. Erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide ning õppe kaudu teadvustatakse tehnoloogia arengusuundumisi, seejuures arutletakse nt tehnoloogia kasutamisega kaasnevate võimaluste ja ohtude üle või tutvutakse eri valdkondade teadussaavutustega.

14.3.5 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Võõrkeelte õppe eesmärgid ja teemad toetavad erinevais kooliastmes õpilase algatusvõimet, mõtteaktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid võõrkeelseid (autentseid) alustekste ning erinevaid pädevusi arendavaid töömeetodeid. Eelkõige on läbivad teemad seotud järgmiste teemavaldkondadega:

- 1) elukestev õpe ja karjääri planeerimine: „Õppimine ja töö“. Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on muu hulgas vaja tulevases tööelus. Võõrkeelt õppides omandatakse eneseanalüüsiks ja enda tutvustamiseks vajalikku sõnavara, et ennast võõrkeeles esitleda ja oma mõtteid arusaadavalt edasi anda. Nii kujuneb oskus koostada õpinguile ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente;
- 2) keskkond ja jätkusuutlik areng: „Kodukoht Eesti“. Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ning keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning, väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma vastuseid keskkonna- ja inimarengu küsimustele;

- 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: „Mina ja teised“, „Igapäevaelu“, „Õppimine ja töö“, „Kodukoht Eesti“, „Vaba aeg“. Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ja toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ning arengusuundadele;
- 4) kultuuriline identiteet: „Kodukoht Eesti“, „Riigid ja nende kultuur“. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel.
- 5) teabekeskond: „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Riigid ja nende kultuur“, „Vaba aeg“. Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi;
- 6) tehnoloogia ja innovatsioon: „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Vaba aeg“. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;
- 7) tervis ja ohutus: „Mina ja teised“, „Kodu ja lähiümbrus“, „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“. Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes järgib tervislikku eluviisi, käitub turvaliselt ning aitab kaasa tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
- 8) väärtused ja kõlblus: „Mina ja teised“, „Kodu ja lähiümbrus“, „Kodukoht Eesti“, „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Riigid ja nende kultuur“, „Vaba aeg“. Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

14.3.6 Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkus eks ja huvitegevusteks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ning iseseisvaiks õppijaiks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsiooni tehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) mitmekesistatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, teater, kino, kontserdid, arvuti/multimeediaklass, õpilasvahetus, õppereisid, kohtumised õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, diskussioonid, projektõpe jne.

Õppesisu käsitlemise valiku teeb aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning ainepädevused oleksid saavutatud.

14.3.7 Hindamise alused

Õpitulemuste hindamise eesmärgid on toetada õpilase arengut, innustada õpilast sihikindlalt õppima, kujundada õpilase enesehinnangut, tekitada huvi võõrkeelte õppimise vastu ning luua seega alus elukestvate võõrkeeleõppele. Hindamisel lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste, kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundega, osutades võimalustele neist üle saada.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Väärtushinnanguid ja -hoiakuid ning õpioskusi sisaldavate õpitulemuste kohta antakse tagasisidet. Hindamise korraldus täpsustatakse kooli õppekavas.

Ainevaldkonna „Võõrkeeled“ ainekavad on leitavad kooli kodulehelt

14.4 Ainevaldkond „Võõrkeeled“. Gümnaasium

14.4.1 Ainevaldkonna saavutatavad pädevused kooliastme lõpuks

Võõrkeelte õpetamisega taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) suhtleb eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid;
- 2) mõistab ja tõlgendab võõrkeeles esitatut;
- 3) on omandanud teadmisi eri kultuuridest, mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- 4) on omandanud elukestvaks õppeks motivatsiooni ja vajalikud oskused.

14.4.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Õppeainete kohustuslike kursuste mahud on:

- 1) eesti keel teise keelena 9
- 2) B1-keeleskustasemega võõrkeel 5
- 3) B2-keeleskustasemega võõrkeel 5

Valikkursuste mahud on:

- 1) B1-keeleskustasemega võõrkeel 2
- 2) B2-keeleskustasemega võõrkeel 1

14.4.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keelepoliitiline eesmärk on saavutada gümnaasiumi lõpuks vähemalt kahe võõrkeele valdamine iseseisva keelekasutaja tasemel (B - tase). Võõrkeele oskus toetab suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma ning laiendab eneseväljendusvõimalusi erinevate keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega. Võõrkeelte õppimine arendab süsteemse mõtlemist. Keelehariduse eesmärk on suurendada inimese keelepagasit, kus ühe võõrkeele õpe toetab teise võõrkeele omandamist. Õpitavate keelte valik peab olema võimalikult lai, et õpilane saaks arendada oma keelelisi pädevusi mitmes keeles.

Võõrkeelte õppes lähtutakse Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetest ja raamdokumendis kirjeldatud keeleskustasemetest. Kõigi võõrkeelte, k.a eesti keel teise keelena, õpitulemused on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel. Nende põhimõtete rakendamine õppes võimaldab arvestada õppija ealist ning individuaalset eripära.

Keeleõppes on tähtis toetada õpilaste motivatsiooni, arendada oskusi, kujundada enesekindlust ning saada keelekogemusi ka väljaspool kooli, mis loob eelduse elukestvaks õppeks. Keeleõpe on pidev protsess, kus edasimineku tagab ainult järjepidevus.

Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse – kuulamise, lugemise, rääkimise ja kirjutamise arendamise kaudu.

Võõrkeelte, eriti aga eesti keele kui teise keele lõiming teiste õppeainetega ning õppimist soodustava õpikeskkonna loomine toetavad suhtluspädevuse omandamise kõrval ka maailmapildi, enesehinnangu ja väärtuskäitumise arengut.

Võõrkeeleõpe eeldab avatud ja paindlikku meetodilist käsitust, et kohendada õpet õpilase vajaduste järgi. Õppijakeskse võõrkeeleõppe tähtsamad põhimõtted on:

- 1) õppija aktiivne osalus õppes, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning õpistrateegiate kujundamine;
- 2) keeleõppes kasutatava materjali sisu vastavus õpilase huvidele;
- 3) erinevate aktiivõppevormide (sh paaris- ja rühmatöö) kasutamine;
- 4) õpetaja rolli muutumine teadmiste vahendajast õpilase koostööpartneriks ja nõustajaks teadmiste omandamises;
- 5) õppematerjalide mitmekesisus, nende kohandamine ja täiendamine lähtuvalt õppija eesmärkidest ning vajadustest.

14.4.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi võõrkeelte õppes

Võõrkeelte valdkonna õpitulemustes sisalduvad keelepädevused, kultuur (väärtushinnangud, käitumine) ja õpioskused. Võõrkeeli õpetades kujundatakse kõiki üldpädevusi seatud eesmärkide, käsitletavate teemade ning erinevate õpimeetodite ja tegevuste kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevusearendamisel suunatakse õpilasi hindama inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide ja eetika seisukohalt; väärtustama oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandit ning nüüdiskultuuri sündmusi, inimlikku ja kultuurilist mitmekesisust; hindama üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, sh sallivust ja koostööoskust ning seeläbi teadvustama oma väärtushinnanguid.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus võimaldavad õpilasel end edukalt ühiskonnas teostada. Erinevates igapäevastes suhtlussituatsioonides toimetulekuks on sobivate keelendite valiku kõrval vaja teada õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid ja mitmekesisust. Seetõttu on sotsiaalne ja kodanikupädevus tihedalt seotud kultuuri-, väärtus- ja suhtlemispädevusega. Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamisele aitavad kaasa mitmesugused õpitöövormid (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest.

Enesemääratluspädevus areneb võõrkeeleõppes käsitletavate teemade ja õppetegevuste kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab võõrkeeletunnis käsitleda arutlustes, rollimängudes ning muudes õpitegevustes, mis aitavad õpilastel iseennast sügavamini mõista. Oskus hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi, arvestada oma võimeid ja võimalusi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades on tihedalt seotud ka õpipädevuse arenguga.

Õpipädevust kujundatakse suunates õpilasi rakendama erinevaid õpistrateegiaid, seostama omandatud teadmisi varem õpituga ning kasutama õpitud erinevates olukordades, analüüsima oma teadmisi ja oskusi (nt Euroopa keelemapi põhimõtete alusel), planeerima oma õppimist ja seda plaani järgima.

Suhtluspädevus on võõrkeeleõppes kesksel kohal. Võõrkeeleõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea teksti mõistmise, eneseväljendus- ja tekstiloomeskus on võõrkeeltes eduka suhtlemise eeldused. Koos suhtluspädevusega arendatakse õpilastes oskust võrrelda oma ning võõra kultuuri sarnasusi ja erinevusi, mõista ning väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase pädevusega seonduvad võõrkeeled suhtluspädevuse kaudu. Vastavuses keeleoskuse arenguga õpitakse mõistma ja edasi andma teavet erinevatest elu- ja tegevusvaldkondadest, sh nt teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud teavet. Õpilasi suunatakse mõistma loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust ning mõju igapäevaelule, loodusele ja ühiskonnale; tajuma digivahendite kasutuselevõtuga kaasnevaid muutusi ühiskonnas; suhtuma kriitiliselt saadaolevasse teabesse ning olema vastutustundlik interaktiivse meedia kasutamisel. Õpilasi suunatakse kasutama digivahendeid loovalt, uuendusmeelselt ja sihipäraselt.

Ettevõtlikkuspädevus kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleoskus ja selle abil omandatud teadmised ja oskused erinevates elu- ning tegevusvaldkondades. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega; võõrkeeleoskus avardab õppija võimalusi oma ideid ja eesmärke ellu viia ning aidata kaasa probleemide lahendamisele, reageerides muutustele loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult.

14.4.5 Võõrkeelte valdkonna lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Võõrkeelte omandamisel tuleks kasutada koostöös teiste ainevaldkondadega keeleoskuse integreeritud õppematerjale, s.o lõimitud aine- ja keeleõpet . Võõrkeeli oskav õpilane pääseb muu hulgas ligi võõrkeelsetele lisateabeallikatele , toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks.

Keel ja kirjandus

Võõrkeelte valdkonnal on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, sest mõlemas arendatakse oskust kasutada keelt erinevates suhtlusolukordades, et saavutada oma eesmärged, arvestades suhtlusnorme ja keelekasutustavasid. Mõlemas valdkonnas arendatakse kirjalikku ja suulist eneseväljendusoskust, mis kantakse järgmist keelt õppides üle uude kultuurikonteksti.

Matemaatika

Matemaatikapädevuse arengut toetab numbrite tundmise ja arvutamise kõrval erinevates alustekstides sümbolite, graafikute, tabelite ning diagrammide abil esitatud teabe mõistmise, seostamise ja edastamise oskuse arendamine. Mõlemas valdkonnas arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, oskust loogiliselt arutleda ja põhjendada, suutlikkust ennast selgelt ja täpselt väljendada.

Loodus- ja sotsiaalsed

Võõrkeelte õppes juhitakse õpilasi väärtustama looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; ära tundma kultuurilist eripära ning järgima üldtunnustatud käitumisreegleid; omandama teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest; kujundama oma arvamust ning olema aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Kunstiained

Kunstipädevusega puututakse kokku õppides tundma eri maade kultuuripärandit nii teemade kui ka vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muuseumid jm). Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama erinevaid kultuuritraditsioone, kunstide mitmekesisust ning maailma kultuurilist eripalgelisust.

14.4.6 Läbivate teemade rakendamine võõrkeelte õppes

Võõrkeelte õppe eesmärgid ja teemad toetavad õpilase algatusvõimet, mõtteaktiivsust ning läbivate teemade omandamist. Läbivad teemad on seotud järgmiste teemavaldkondadega:

- 1) elukestev õpe ja karjääri planeerimine: teemavaldkonnad „Haridus ja töö”, „Inimene ja ühiskond“. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet, mis on aluseks elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel, ning suhtlus- ja koostööoskusi, mida on muu hulgas vaja tööelus. Võõrkeeleõppe kaudu omandatakse enda ning oma teadmiste ja oskuste tutvustamiseks vajalik sõnavara. Õpilastele tutvustatakse eri ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi ning õpitakse mõistma ja koostama nt õpingutele ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente;
- 2) keskkond ja jätkusuutlik areng: teemavaldkonnad „Keskkond ja tehnoloogia. Inimene ja ühiskond“. Kujundatakse valmisolekut tegelda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi, rakendades loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise;
- 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: teemavaldkonnad „Eesti ja maailm“, „Haridus ja töö“, „Inimene ja ühiskond“. Õpilasi suunatakse mõistma ühiskonna toimimise põhimõtteid ning kodanikualgatuse tähtsust, ettevõtluse rolli ühiskonnas ja sellega seotud mõjusid ning kujundama oma seisukohti teemaga seotud eetilistes küsimustes
- 4) kultuuriline identiteet: teemavaldkonnad „Eesti ja maailm“, „Kultuur ja looming“, „Inimene ja ühiskond“. Toetatakse jätkuvalt omakultuuri väärtuseelarvamusteta ja teadlikku suhtumist neisse. Õpilasi julgustatakse arutlema selle üle, mis kaasneb teises kultuuriruumis elamisega;
- 5) teabekeskond: teemavaldkonnad „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“. Õpilasi suunatakse tegema meediatarbijana iseseisvaid valikuid ning neid põhjendama, lähtudes oma huvidest ja vajadustest; arutlema avalikus ruumis tegutsemise reeglite üle, mõistma meedia rolli ühiskonnas ning üleilmastumise mõjusid meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele;
- 6) tehnoloogia ja innovatsioon: teema valdkonnad „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“. Õpilasi suunatakse mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ja keskkonnale ning seeläbi kujundama oma seisukohti teemaga seotud eetilistes küsimustes. Eesmärk on kujundada positiivseid hoiakuid tehnoloogilise innovatsiooni ja sellega seonduvate karjääri võimaluste suhtes, valmisolekut kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
- 7) tervis ja ohutus: teemavaldkonnad „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“. Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning aitama kaasa tervist edendava turvalise keskkonna loomisele;
- 8) väärtused ja kõlblus: kõik teemavaldkonnad. Õpilasi suunatakse arutlema isiklike väärtushoiakute ja kõlbeliste tõekspidamiste üle; respekteerima erinevaid vaateid ning kaitsma ja põhjendama enda seisukohti; mõistma, et mitmekesisus on rikkus. Keskkel kohal on kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine.

14.4.7 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;

- 3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ning iseseisvaiks õppijaiks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) mitmekesistatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, teater, kino, kontserdid, arvuti/multimeediaklass, õpilasvahetus, õppereisid, kohtumised õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, diskussioonid, projektõpe jne. Õppesisu käsitlemises teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning ainepädevused oleksid saavutatud.

14.4.8 Hindamise alused

Õpitulemuste hindamise eesmärk on toetada õpilase arengut, innustada õpilast sihikindlalt õppima, suunata tema enesehinnangu kujunemist, tekitada huvi võõrkeelte õppimise vastu ning luua niiviisi aluselukestvale võõrkeeleõppele. Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Gümnaasiumis hinnatakse kõiki keeleoskuse aspekte. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundega, osutades võimalustele neist üle saada.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpitulemuste kohta antakse ka sõnalist tagasisidet. Tagasiside andmisel (sh keelelistele õpitulemustele) kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel tehakse ettepanekuid edaspidisteks toetavateks tegevusteks. Õpilast suunatakse märkama oma edusamme ja kasutama saavutatut edasi õppides, ning seadma ise endale õpieesmärgid.

Hindamise korraldus täpsustatakse kooli õppekavas ja iga kursuse hindamine ainekavas.

Valdkonna „Võõrkeeled“ ainekavad on leitavad kooli kodulehel.

14.5 Ainevaldkond „Matemaatika“. Põhikool

14.5.1 Matemaatikapädevus

Matemaatika õpetamise eesmärgiks on kujundada põhikooliõpilastes eakohane matemaatikapädevus, see tähendab suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ja meetodeid erinevates ülesannetes nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades ning mõista matemaatika sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust; oskus püstitada probleeme, leida sobivaid lahendusstrateegiaid ja neid rakendada, analüüsida lahendusideed ja kontrollida tulemuste tõsust, loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning selleks erinevaid esitusviise kasutada ja neist aru saada.

Matemaatika õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- 2) tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- 3) arutleb, põhjendab ja tõestab loogiliselt;
- 4) kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- 5) oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemiga;
- 6) kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 7) oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide põhjal arutluse kaudu järeldusteni;
- 8) rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- 9) teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

14.5.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonda kuulub õppeainena matemaatika, mida õpitakse 1.– 9. klassini. Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumis õpetatakse matemaatikat põhikooli III kooliastmes. Matemaatika nädalatundide maht kogu III kooliastmes on kuni 13.

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse klasside kaupa kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et taotletavad õpitulemused ja õppe-kasvatuseesmärgid on saavutatavad. Õppesisu käsitlemises teeb

aineõpetaja valiku arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, valdkonnapädevused ja üldpädevused on saavutatavad.

14.5.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Matemaatika tegeleb mudelitega, seoste kirjeldamise ning meetodite väljatöötamisega. Põhikooli matemaatikaõpetus annab õpilastele valmisoleku mõista ning kirjeldada loogilisi, kvantitatiivseid ja ruumilisi seoseid. Matemaatikakursuses omandatakse kirjaliku, kalkulaatoril ja peastarvutamise oskus, tutvutakse tasandiliste ja ruumiliste kujundite omadustega, õpitakse matemaatiliselt seoseid kirjeldama. Omandatakse vajalikud algebra põhioskused. Saadakse esmane ettekujutus ümbritsevate juhuslike sündmuste maailmast ja selle kirjeldamise võtetest. Põhikooli matemaatikakursuses omandatud meetodeid ja keelt saavad õpilased kasutada teistes õppeainetes.

Õpet üles ehitades pööratakse erilist tähelepanu õpitavast arusaamisele ning õpilaste loogilise ja loova mõtlemise arendamisele. Rõhutatatakse täpsuse, järjepidevuse ja õpilaste aktiivse mõttetöö olulisust kogu õppeaja vältel. Matemaatilisi probleemülesandeid lahendades saavad õpilased ahaa-elamuse kaudu kogeda edu ja avastamisrõõmu. Õppeprotsessis kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) võimalusi.

14.5.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Matemaatika õppimise kaudu kujundatakse ja arendatakse matemaatilise pädevuse kõrval kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, milles õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatiliste avastustega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega. Matemaatika õppimine arendab õpilastes selliseid iseloomuomadusi nagu sihikindlus, püsivus, visadus, täpsus ja tähelepanelikkus, samuti õpetab distsipliini järgima. Lahendades matemaatikaülesandeid, tekib huvi ümbritseva vastu ning arusaamine loodusseadustest. Õpilased õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga, aga ka aru saama, et matemaatika alusteadmised aitavad paremini teisi teadusi mõista.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse selle teemaliste ülesannete lahendamise kaudu. Paaris- ja grupitöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilaste suhtes.

Enesemääratluspädevus. Matemaatikas on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilastel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.

Õpipädevus. Matemaatika õppides on väga oluline tunnetada õpimaterjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsimise ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Oluline on ka üldistamise ja analoogia kasutamise oskus, samuti oskus kanda õpitud teadmised üle elus ette tulevatesse olukordadesse. Osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama uurimusliku õppetöö kaudu ja interneti võimalusi kasutades.

Suhtluspädevus. Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalik info. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek eri viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud infot mõista, seostada ja edastada.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõendus põhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu. Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.

14.5.5 Matemaatika lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õppega kahel viisil. Õpilastel kujuneb teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaam matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega baasteadusest, mis toetab teisi ainevaldkondi. Teiste ainevaldkondade ja igapäevaeluga seotud ülesannete kasutamine annab õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendamise võimalustest.

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Kujundatakse oskust väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, luuakse tekste, sealhulgas tabeleid, graafikuid jm ning õpitakse neid tõlgendama ja esitama. Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid ja matemaatika oskussõnavara ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tekstülesandeid lahendades arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, sealhulgas visuaalselt esitatud infost arusaamist. Juhitakse tähelepanu arvsõnade õige kirjale, teksti, graafiku, tabeli jm teabe korrektsele vormistusele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga matemaatilisi mõisteid ning võõrkeeleskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja kasutamisel.

Loodusained. Tihedat koostööd saab matemaatikaõpetaja teha loodusvaldkonna ainete õpetajatega. Niisuguse koostöö viljakus oleneb ühelt poolt matemaatikaõpetaja teadmistest teistes valdkondades õpetatava ainese kohta ning teiselt poolt loodusainete õpetajate arusaamadest ja oskustest oma õppeaines matemaatikat ning selle keelt mõistlikul ja korrektse viisil kasutada. Uurimuslik õpe loodusainetes eeldab, et õpilased oskavad vaatluste ja eksperimentide käigus kogutud andmeid analüüsida ning vaatluste ja eksperimentide tulemusi graafiliselt, diagrammide ja tabelitena esitleda.

Sotsiaalained. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust infot mõista ja valida: eristada olulist ebaolulisest, leida (tekstist, jooniselt jm) probleemi lahendamiseks vajalikud andmed. Ülesande lahendust vormistades, hüpoteese ja teoreeme sõnastades arendatakse oma mõtete selge, lühida ja täpse väljendamise oskust. Koos matemaatikamõistetega saab anda õpilastele teavet sellistel olulistel ühiskonda puudutavatel teemadel nagu rahvastiku struktuur ja erinevate sotsiaalsete gruppide osakaal selles, üksikisiku ja riigi eelarve, palk ja maksud, intressid, viivised, kiirraenu võtmise ohud, promilli ja protsendipunkti kasutamine igapäevaelus jne. Sotsiaalvaldkonnast pärinevaid andmeid kasutatakse statistikat puudutavate matemaatikateemade puhul. Õpitakse kasutama erinevaid teabekeskondi (hindama õpitu põhjal näiteks meedias avaldatud diagrammide tõele vastavust), tutvutakse kehtiva maksusüsteemiga. Loogiline arutlus ja faktidele toetuv mõtlemine aitavad inimestel elus õigeid otsuseid teha. Praktilised tööd, rühmatööd ja projektides osalemine kujundavad koostöövalmidust, üksteise toetamist ja üksteisest lugupidamist.

Kunstiained. Kunst ja geomeetria (joonestamine, mõõtmine) on tihedalt seotud. Kunstipädevuse kujunemist saab toetada geomeetria rakendusi demonstreeriva materjaliga sellistest kunstivaldkondadest nagu arhitektuur, ruumikujundus, ornamentika, disain jne. Geomeetriamõisted võivad olla aluseks kunstiõpetuses vaadeldavate objektide analüüsil. Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine on kunsti lahutamatu osa, nagu ka pildidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine. Lõimingu tulemusel oskavad õpilased märgata arvutiprogrammidega joonistatud graafikute ilu, näha erinevate geomeetriliste kujundite ilu oma kodus ja looduses, vajaduse korral leida tuttavate kujundite pindala ja ruumala. Muusikas väljendatakse intervalle, taktimõõtu ja noodivältust harilike murdudena.

Tehnoloogia. Käsitöö ja kodunduse ning töö- ja tehnoloogiaõpetuse tundides tehakse tööde kavandamisel ja valmistamisel praktilisi mõõtmisi ja arvutusi, loetakse ja tehakse jooniseid jne.

Kehaline kasvatus. Arvandmete tõlgendamise oskus väljub sporditulemuste võrdlemises ja edetabelites esitatava info mõistmises. Tekstülesannete kaudu selgitatakse tervislike eluviiside, liikumise ja sportimise tähtsust inimese tervisele, samuti meditsiinisaavutuste olulisust. Objektivsete arvandmete alusel saab hinnata oma tervisekäitumist, näiteks suhkru kogust toiduainetes, liikluskäitumist (kiirus, pidurdusteekond, nähtavus) jm. Füüsiline tegevus ja liikumine aitavad kaasa ühikute ja mõõtmisüsteemidega seotud põhimõistete omandamisele. Ühe matemaatikas käsitletava tegelikkuse mudeli ehk kaardi järgi orienteerumise oskust õpitakse kehalise kasvatus tundides. Järjepidevus, täpsus ning kõige lihtsama ja parema lahenduskäigu leidmine on nii matemaatika kui ka spordi lahutamatu osa.

14.5.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Õppekava üldosas esitatud läbivad teemad realiseeritakse põhikooli matemaatikaõpetuses eelkõige õppetegevuse sihipärase korraldamise ja viidete tegemise kaudu käsitletava aine juures.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Matemaatika õppimisel tajutakse õppimise vajadust ning areneb iseseisva õppimise oskus. Matemaatikatundides kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja info ümberkäimise oskusi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtte külastused, õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid ja erialasid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Matemaatikaülesannetes saab kasutada reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist keskkonda ning

õpetatakse seda väärtustama. Võimalikud on õueõppetunnid. Õpilased õpivad võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest ning omandama sellekohaseid väärtushinnanguid ja käitumisnorme. Kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust. Faktidele toetudes hinnatakse keskkonna ja inimarengu perspektiive. Selle teema käsitlemisel on tähtsal kohal protsentarvutus, statistikaelemendid ning muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Matemaatikat ja teisi õppeaineid lõimivate ühistegevuste (uurimistööd, rühmatööd, projektid) kaudu arendatakse õpilastes koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuste suhtes. Protsentarvutuse ja statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.

Kultuuriline identiteet. Matemaatika on nii maailma- kui ka rahvuskultuuri osa. Tänapäevane elukeskkond ei saa eksisteerida matemaatikata. Sellele saab tähelepanu juhtida matemaatika ajaloo tutvustamise, ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamise kaudu jne. Protsentarvutuse ja statistika abil kirjeldatakse mitmekultuurilises ühiskonnas toimuvaid protsesse (erinevad rahvused, usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne).

Teabekeskond. Teabekeskonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Meediamanipulatsioonide adekvaatset tajumist toetavad matemaatikakursuse ülesanded, milles kasutatakse statistilisi protseduure ja protsentarvutusi. Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Matemaatikakursuse lõimimise kaudu tehnoloogia ja loodusainetega tutvustatakse tehnoloogilisi protsesse ning modelleerimist. Tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates teeb õpilane mõtlemisi ja arvutusi, kasutab õppimise ja oma töö tõhustamiseks IKT vahendeid. Matemaatikaõppes saab rakendada mitmesugust õpitarkvara.

Loodusteadused ja tehnoloogia. Ülesannete lahendamisel õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid, mõistma matemaatika olulisust teaduse ja tehnoloogia arengus.

Tervis ja ohutus. Matemaatikaõpetuses saab lahendada ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavaid ülesandeid (nt liikluskeskonna, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesanded, muud riskitegureid sisaldavate andmetega ülesanded ja graafikud).

Väärtused ja kõlblus. Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

14.5.7 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine õpetamise eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt ning jätab neile piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
- 3) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlemist ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 4) rakendatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 5) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, seejuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel;
- 6) kasutatakse mitmekülgset õppemeetodite valikut rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel: iseseisev töö, vestlus, arutelu, diskussioon, paaritöö, projektõpe, rühmatöö;
- 7) luuakse võimalused koostada referaat, õpimapp ja uurimistöö, sooritada praktilisi mõõtmistööid jne;
- 8) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, asutused, õueõpe jm.

Õppesisu ja -tegevuse kavandamisel lähtutakse mõtlemise hierarhiilistest tasanditest:

- 1) faktide, protseduuride ja mõistete teadmine (meenutamine, äratundmine, info leidmine, arvutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine);
- 2) teadmiste rakendamine (meetodite valimine, matemaatilise info eri viisidel esitamine, modelleerimine, rutiinsete ülesannete lahendamine);
- 3) arutlemine (põhjendamine, analüüs, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine, harjumuspäratute ülesannete lahendamine).

14.5.8 Hindamise alused

Õpitulemuste hindamise aluseks on õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtted. Hindamise täpsem korraldus määratakse kooli õppekavas.

Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist. Kujundava hindamise puhul keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase saavutusi taotletavate õpitulemustega. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul hinnatakse nii tulemust kui ka protsessi. Põhikooli ainevaldkonna „Matemaatika“ ainekavad on kättesaadavad kooli kodulehel.

14.6 Ainevaldkond „Matemaatika“. Gümnaasium

14.6.1 Matemaatikapädevus

Matemaatika õpetamise eesmärk gümnaasiumis on matemaatikapädevuse kujundamine, see tähendab suutlikkust tunda matemaatiliste mõistete ja seoste süsteemsust; kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevaid ülesandeid modelleerides nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades; oskust probleeme esitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja rakendada, lahendusideid analüüsida, tulemuse tõesust kontrollida; oskust loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada, mõista ning kasutada erinevaid lahendusviise; huvituda matemaatikast ja kasutada matemaatika ning info- ja kommunikatsioonivahendite seoseid.

Matemaatika õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab matemaatikat ning hindab ja arvestab oma matemaatilisi võimeid karjääri plaanides;
- 2) on omandanud süsteemse ja seostatud ülevaate matemaatika erinevate valdkondade mõistetest, seostest ning protseduuridest;
- 3) mõistab ja analüüsib matemaatilisi tekste ning esitab oma matemaatilisi mõttekäike nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) arutleb loovalt ja loogiliselt, leiab probleemülesande lahendamiseks sobivaid strateegiaid ning rakendab neid;
- 5) esitab matemaatilisi hüpoteese, põhjendab ja tõestab neid;
- 6) mõistab ümbritsevas maailmas valitsevaid kvantitatiivseid, loogilisi, funktsionaalseid, statistilisi ja ruumilisi seoseid;
- 7) rakendab matemaatilisi meetodeid teistes õppeainetes ja erinevates eluvaldkondades, oskab probleemi esitada matemaatika keeles ning interpreteerida ja kriitiliselt hinnata matemaatilisi mudeleid;
- 8) tõlgendab erinevaid matemaatilise info esituse viise (graafik, tabel, valem, diagramm, tekst jne), oskab valida sobivat esitusviisi ning üle minna ühelt esitusviisilt teisele;
- 9) kasutab matemaatilises tegevuses erinevaid teabeallikaid (mudelid, teatmeteosed, IKT vahendid jne) ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
- 10) mõistab matemaatika sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

14.6.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonda kuuluvad kaks õppeainet – kitsas matemaatika ja lai matemaatika.

Kitsa matemaatika 8 kohustuslikku kursust on: „Arvuhulgad. Avaldised. Võrrandid ja võrratused“; „Trigonomeetria“; „Vektor tasandil. Joone võrrand“; „Tõenäosus ja statistika“; „Funktsioonid I“; „Funktsioonid II“; „Planimeetria. Integraal“; „Stereomeetria“.

Lai matemaatika 14 kohustuslikku kursust on: Avaldised ja arvuhulgad; Võrrandid ja võrrandisüsteemid; Võrratused. Trigonomeetria I; Trigonomeetria II; Vektor tasandil. Joone võrrand; Tõenäosus, statistika; Funktsioonid. Arvjadad; EkspONENT- ja logaritmifunktsioon; Trigonomeetrilised funktsioonid. Funktsiooni piirväärtus ja tuletis; Tuletise rakendused; Integraal. Planimeetria; Sirge ja tasand ruumis; Stereomeetria; Matemaatika rakendused, reaalsete protsesside uurimine.

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumis lisanduvad kohustuslikud valikained: matemaatika raudvara kordav kursus (matemaatika 0) ning kitsa matemaatika 1 kursuse lisakursus, mis jagab 1 kursuse kaheks: „Arvuhulgad ja avaldised“ ning „Võrrandid ja võrratused“. Valikkursusena õpitakse ka kitsa matemaatika kordavat kursust.

14.6.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Lai matemaatika ja kitsas matemaatika erinevad nii sisu kui ka käsitluslaadi poolest. Laias matemaatikas käsitletakse mõisteid ja meetodeid, mida on vaja matemaatikateaduse olemusest arusaamiseks. Kitsa matemaatika õpetamise eesmärk on matemaatika rakenduste vaatlemine, et kirjeldada inimest ümbritsevat maailma teaduslikult ning tagada elus toimetulek. Selleks vajalik keskkond luuakse matemaatika mõistete, sümbolite, omaduste ja seoste, reeglite ja protseduuride käsitlemise ning intuitsioonil ja loogiliselt arutelul

põhinevate mõttekäikude esitamise kaudu. Nii kitsas kui ka lai matemaatika annavad õppijale vahendid ja oskused rakendada teistes õppeainetes vajalikke matemaatilisi meetodeid.

Kitsa matemaatika järgi õppinud õpilased saavad üle minna laiale matemaatikale ja laia matemaatika järgi õppinud õpilased kitsale matemaatikale. Ülemineku tingimused on sätestatud kooli õppekavas.

14.6.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Matemaatika õppimise kaudu kujundatakse gümnasistides kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ja käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad gümnasistide väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased erinevate maade ja ajastute saavutustega matemaatikas ning tajuvad seeläbi kultuuride seotust. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning märkama geomeetriliste kujundite harmooniat arhitektuuris ja looduses. Arendatakse püsivust, objektiivsust, täpsust ja töökust.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste ülesannete lahendamise kaudu. Erinevad paaris- ja rühmatööd arendavad õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, võimaldavad kasutada ka matemaatikatundides erinevaid kollektiivse töö vorme. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.

Enesemääratluspädevus. Erineva raskusastmega ülesannete iseseisva lahendamise kaudu saavad õpilased hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid. Selleks sobivad kõige paremini avatud probleemülesanded.

Õpipädevus. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskusi. Tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus: õpitakse eristama olulist ebaolulisest ning nägema objektide seoseid. Arendatakse üldistamise ja analoogia kasutamise oskust ning oskust kasutada õpitud teadmisi uutes olukordades. Õpilases kujundatakse arusaam, et ülesannete lahendamise teid on võimalik leida iseseisva mõtlemise teel.

Suhtluspädevus. Arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt eelkõige mõistete korrektsete definitsioonide esitamise, hüpoteeside ja väidete või teoreemide sõnastamise ning ülesannete lahenduste vormistamise kaudu. Tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus: õpitakse eristama olulist ebaolulisest ja nägema objektide seoseid. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek mõista, seostada ja edastada infot, mis on esitatud erinevatel viisidel. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.

Ettevõtlikkuspädevus. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, selle alusel sõnastatakse hüpotees ja otsitakse ideid selle kehtivuse põhjendamiseks. Arendatakse oskust näha ja sõnastada probleeme, genereerida ning analüüsida ideid. Tõenäosusteooria ja funktsioonide omadustega seotud ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti muutumise sõltuvust parameetritest. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse ka mitmesuguste eluliste andmetega ülesannete lahendamise ning pikemate projektide kaudu.

Loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Matemaatikat õppides on vältimatu kasutada tehnoloogilisi abivahendeid ülesannete lahendamisel. Matemaatika kui teaduskeele olulisuse mõistmine võimaldab aru saada teaduse ja tehnoloogia arengust.

14.6.5 Matemaatika lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Matemaatikaõpetuse lõimimise eeldused ainesiseselt loob ainekavas pakutud kursuste järjestus. Matemaatikaõpetuse lõimimine teiste ainevaldkondade õpetusega ja õppeainete välise infoga toimub kooli õppekavas ja meetodilistes juhendites sätestatu põhjal.

14.6.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Õppekava üldosas toodud läbivad teemad realiseeritakse gümnaasiumi matemaatikaõpetuses eelkõige õppe sihipärase korraldamise ning ülesannete elulise sisu kaudu.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Matemaatika õppimise käigus kujundatakse õpilastes erinevate õppetegevuste kaudu valmisolek mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada karjääri

planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtte külastusi, õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet ning oskust iseseisvalt leida ja analüüsida oma arengu vajadustest tulenevat infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaan. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd, võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hovid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Enda võimete reaalne hindamine on üks tähtsamaid edasise karjääri plaanimise lähtetingimusi. Matemaatikatundides kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda, mida on vaja, et kaaluda erinevaid mõjutegureid karjääri valides. Õpilased arendavad oma õpi- ja suhtlusoskusi ning koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi, mida on muu hulgas vaja tulevases tööelus.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Keskfondi ressursse käsitlevaid andmeid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Tähtsal kohal on protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistika elemendid.

Kultuuriline identiteet. Olulisel kohal on matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine. Protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse ühenduses mitmekultuurilisuse teemaga. Geomeetria on tähtis koht kultuuriruumis.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ülesannetele erinevate lahenduste otsimine on seotud ettevõtlikkusega. Uurimistöde, rühmatööde ning projektidega arenevad algatus- ja koostööoskused.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest. Õpilased kasutavad IKT vahendeid probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks. Matemaatika õppimine võimaldab avastada ja märgata seaduspärasusi ning aitab seeläbi kaasa loova inimese kujunemisele.

Teabekeskkond. Statistika ja protsentarvutus aitavad mõista meediamanipulatsioone ning arendavad kriitilise teabeanalüüsi oskusi.

Tervis ja ohutus. Ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavate ülesannete kaudu õpitakse objektiivsete andmete alusel hindama riskitegureid.

Väärtused ja kõlblus. Matemaatika õppimine arendab korralikkust, hoolsust, süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust ning ausust. Matemaatikas on tähtis osa tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimete kaaskasvatamisesse.

14.6.7 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 3) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingute teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 4) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
- 5) võimaldatakse üksi- ja ühisõpet, mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks, koostöövõimelisteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 6) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 7) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 8) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, ettevõtted jne;
- 9) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: õppekäigud, väitlused, projektõpe, praktilised ja uurimistööd jne.

Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal professionaalne õigus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises arvestusega, et taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud ning üld- ja valdkondlikud pädevused kujundatud, ja lähtuvalt õpilaste eelnevatest teadmistest- oskustest.

14.6.8 Hindamise alused

Hindamise aluseks on gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas ja kooli õppekavas sätestatu. Hindamisvormidena kasutatakse nii kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist. Kujundav hindamine annab infot ülesannete üldise lahendamise oskuse ja matemaatilise mõtlemise ning õpilase suhtumise kohta matemaatikasse. Õppetunni või muu õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ning ainevaldkonna teadmiste ja oskuste ning õpilase

hoiakute ja väärtuste kohta. Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Hindamise meetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Hindamisel on võrdselt oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, numbriline hinne kui ka õpilase enesehinnang. Õpetaja suunamine aitab õpilast ise oma tegevusele ning töö tulemuslikkusele hinnangut anda ning isiklikku ainealast arengut juhtida. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul ei hinnata mitte ainult töö tulemust, vaid ka protsessi. Kirjalikke ülesandeid hinnates parandatakse õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Õpet kavandades ning sellest tulenevalt ka hinnates arvestatakse mõtlemise hierarhilisi tasandeid:

- 1) faktide, protseduuride ja mõistete teadmine: meenutamine, äratundmine, info leidmine, arvutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine;
- 2) teadmiste rakendamine: meetodite valimine, matemaatilise info esitamine eri viisidel, modelleerimine ning rutiinsete ülesannete lahendamine;
- 3) arutlemine: põhjendamine, analüüs, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine, reaalsusest tulenevate ning mitterutiinsete ülesannete lahendamine.

Kitsa ja laia matemaatika kursuse ainekavad on leitavad kooli kodulehel.

14.7 Ainevaldkond „Loodusained“. Põhikool

14.7.1 Ainevaldkonna saavutatavad pädevused kooliastme lõpuks

Loodusainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane loodusteaduslik pädevus, st suutlikkus väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; oskus vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalkeskkonnas eksisteerivaid objekte, nähtusi ning protsesse, märgata ja määratleda elukeskkonnas esinevaid probleeme, neid loovalt lahendada, kasutades loodusteaduslikku meetodit; väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; hinnata looduses viibimist.

Loodusainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi ümbritseva elukeskkonna, selle uurimise ning loodusteaduste ja tehnoloogia saavutuste vastu ning on motiveeritud edasisteks õpinguteks;
- 2) vaatleb, analüüsib ning selgitab elukeskkonna objekte, nähtusi ja elukeskkonnas toimuvaid protsesse, leiab nendevahelisi seoseid ning teeb järeldusi, rakendades loodusainetes omandatud teadmisi ja oskusi;
- 3) oskab märgata, sõnastada ja lahendada loodusteaduslikke probleeme, kasutades loodusteaduslikku meetodit ning loodusteaduslikku terminoloogiat suulises ja kirjalikus kõnes;
- 4) oskab esitada uurimisküsimusi, plaanida ja korraldada eksperimenti ning teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;
- 5) kasutab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase info hankimiseks erinevaid allikaid, sh veebimaterjale, analüüsib ning hindab neis sisalduva info tõepärasust;
- 6) oskab teha igapäevaelulisi elukeskkonnaga seotud otsuseid ja neid põhjendada, kasutades loodus- ning sotsiaalainetes omandatud teadmisi ja oskusi ning arvestades kujundatud väärtushinnanguid;
- 7) mõistab loodusteaduste tähtsust teaduse ja tehnoloogia arengus ning teab valdkonnaga seotud elukutseid;
- 8) väärtustab elukeskkonda kui tervikut, sellega seotud vastutustundlikku ja säästvat käitumist ning järgib tervislikke eluviise.

14.7.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht - tundide jagunemine

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi loodusainete valdkonna õppeained on bioloogia, geograafia, füüsika ja keemia. Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kooli õppekavas arvestusega, et taotletavad õpitulemused ning õppe- ja kasvatuseesmärgid oleksid saavutatud. Loodusainete valdkonna ainekavades esitatud taotletavate õpitulemuste ning õppesisu koostamisel on aluseks nädalatundide jagunemine aineti alljärgnevalt:

III kooliaste: bioloogia 4 nädalatundi, geograafia 3 nädalatundi, keemia 2 nädalatundi, füüsika 2 nädalatundi

14.7.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Valdkonna õppeainetega kujundatakse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, mis moodustab loodusteadusliku pädevuse. Loodusainete esitus ning sellega seotud õpilaskeskne õppimine tugineb sotsiaalsele konstruktivismile – tervikülevaade loodusteaduslikest faktidest ja teooriatest ning nendega seotud rakendustest ja

elukutsetest omandatakse keskkonnast lähtuvate probleemide lahendamise kaudu. Tähtsal kohal on sisemiselt motiveeritud ja loodusvaldkonnast huvitava õpilase kujundamine, kes märkab ja teadvustab keskkonnaprobleeme ning oskab neid lahendada ja langetada pädevaid otsuseid.

Õppimise keskmes on loodusteaduslike probleemide lahendamine loodusteaduslikule meetodile tuginevas uurimuslikus õppes, mis hõlmab objektide või protsesside vaatlust, probleemide määramist, taustinfo kogumist ja analüüsimist, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamist, katsete ja vaatluste plaanimist ning tegemist, saadud andmete analüüsi ja järelduste tegemist ning kokkuvõtete suulist ja kirjalikku esitamist. Sellega kaasneb uurimisoskuste omandamine ning õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng. Ainevaldkonnasisene lõiming kujundab õpilaste integreeritud arusaamist loodusest kui terviküsteemist, milles esinevad vastastikused seosed ning põhjuslikud tagajärjed.

Bioloogia kujundab õpilastel tervikarusaama eluslooduse põhilistest objektidest ja protsessidest ning elus- ja eluta looduse vastastikustest seostest.

Geograafia kujundab õpilaste arusaama looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest.

Füüsikas omandavad õpilased arusaama põhilistest füüsikalistest protsessidest ning looduseaduste rakendamise võimalustest tehnika ja tehnoloogia arengus.

Keemias omandavad õpilased teadmisi ainete ehitusest ja omadustest, oskusi keemilistes nähtustes orienteeruda ning suutlikkuse mõista eluslooduses ja inimtegevuses toimuvate keemiliste protsesside seaduspärasusi.

14.7.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakuva kultuurinähtuse vastu, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Õpitakse hindama inimtegevuse mõju looduskeskkonnale, teadvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Sotsiaalset pädevuskujundavad ka loodusainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatöö uurimuslikus õppes ja dilemmaprobleeme lahendades, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus.

Enesemääratluspädevus. Bioloogiatundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumisega seotud riske ning tervislike eluviiside erinevaid aspekte.

Õpipädevus. Erinevate õpitegevuste kaudu arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.

Suhtluspädevus. Õppes on tähtsal kohal loodusteadusliku info otsimine erinevatest allikatest, sh internetist, leitud teabe analüüs ja tõepärasuse hindamine. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus. Ühtlasi arendavad kõik loodusained vastavatele teadusharudele iseloomulike mõistete ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetses igapäevases kontekstis.

Matemaatika- ja loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevus. Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale, kasutama uut tehnoloogiat ja tehnoloogilisi abivahendeid õppeülesandeid lahendades ning tegema igapäevaelus tõendus põhiseid otsuseid. Kõigis loodusainetes koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.

Ettevõtlikkuspädevus. Loodusainete rakendusteaduslikke teemasid käsitledes ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Ettevõtlikkuspädevuse

arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt plaanitakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja pädevate otsuste tegemine, mis peale teaduslike seisukohtade arvestavad sotsiaalseid aspekte.

14.7.5 Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Loodusaineid õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti mõistmise ja analüüsimise oskust. Erinevaid tekste, nt referaate, esitlusi jm luues kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilasi õpetatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Õpilastes arendatakse oskust hankida teavet eri allikatest ja seda kriitiliselt hinnata. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele ning intellektuaalse omandi kaitsele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga loodusteaduslikke mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika. Matemaatikapädevuste kujunemist toetavad loodusained uurimusliku ja probleemõppe kaudu, arendades loovat ning kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Matemaatikapädevuse kujunemist toetab ka tekstülesannete lahendamine nii keemias kui ka füüsikas. Viimane arendab ühtlasi ka kalkulaatori kasutamise oskust.

Sotsiaalsained. Loodusainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Kunstiained. Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms.

Tehnoloogia. Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus. Füüsikateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia vahel. Tehnoloogilist pädevust arendatakse, kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.

14.7.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Keskond ja jätkusuutlik areng. Loodusainetel on kandev roll läbiva teema elluviimisel.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases töөлus. Loodusaineid õppides kasvab õpilaste teadlikkus karjääri võimalustest ning saadakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteadustega ja loodusvaldkonna ning keskkonnakaitsega seotud erialadel. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt tutvuda ettevõttega.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.

Kultuuriline identiteet. Loodusteadused moodustavad osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased. Maailma kultuuriline mitmekesisus lõimub rahvastikuteemadega geograafias.

Teabe keskkond. Loodusaineid õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ning kasutatakse teavet kriitiliselt.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Loodusainetes rakendatakse läbivat teemat IKT vahendite kasutamise kaudu aineõpetuses.

Tervis ja ohutus. Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning keskkonna ja tervise seoseid. Teoreetilise aluse õigele tervisekäitumisele annavad eelkõige bioloogia ja keemia. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.

Väärtused ja kõlblus. Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud

14.7.7 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest ja õppesisust ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ja jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
- 3) võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseiks ning iseseisvaiks õppijaiks;
- 4) kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvuti/multimeediaklass, kooliümbrus, looduskeskkond, muuseumid, näitused, ettevõtted jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh rakendatakse aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi ja uurimistöe koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd, III kooliastmes komplekssete probleemide lahendamine, molekulide ja keemiliste reaktsioonide modelleerimine mudelite abil, vaatlused, katsed) jne.

14.7.8 Hindamise alused

Ainekavas on kirjeldatud õppeaine õpitulemused kooliastmete kaupa kahel tasemel: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ning õpitulemused teemade kaupa. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hindamise eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida, millal ja kuidas hinnatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erineva hindamise korraldus täpsustatakse kooli õppekavas.

III kooliastmes on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist õppeaine kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist. Nende suhe hinde moodustumisel võiks olla vastavalt 80% ja 20%. Mõtlemistasandite arendamisel peaks 50% hindest moodustama madalamat järku ning 50% kõrgemat järku mõtlemistasandite oskuste rakendamist eeldavad ülesanded.

Uurimisoskusi võib hinnata nii terviklike uurimistöede vältel kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades. Põhikoolis arendatavad peamised uurimisoskused on probleemi sõnastamine, taustinfo kogumine, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamine, töövahendite käsitlemine, katse hoolikas ja eesmärgipärane tegemine, mõõtmine, andmekogumine, täpsuse tagamine, ohutusnõuete järgimine, tabelite ja diagrammide koostamine ning katsetulemuste analüüs, järelduste tegemine, hüpoteesi hindamine, ning tulemuste esitamine ja tõlgendamine teoreetiliste teadmiste taustal.

Põhikooli ainevaldkonna „Loodusained“ ainekavad on leitavad kooli kodulehelt.

14.8 Ainevaldkond „Loodusained“. Gümnaasium

14.8.1 Ainevaldkonna saavutatavad pädevused kooliastme lõpuks

Loodusainete õpetamise eesmärk Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumis (edaspidi TTG) on kujundada õpilastes loodusteaduslik pädevus, see tähendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, mis hõlmab suutlikkust vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalkeskkonnas (edaspidi keskkond) toimuvaid nähtusi; analüüsida keskkonda kui terviksisüsteemi ja märgata selles esinevaid probleeme ning teha põhjendatud otsuseid; järgida probleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit ning kasutada teadmisi bioloogilistest, füüsikaliskemilistest ja tehnoloogilistest süsteemidest; väärtustada loodusteadusi kui kultuuri osa ning järgida jätkusuutlikku eluviisi.

Loodusainete õpetamise kaudu taotletakse, et TTG õppija:

- 1) tõlgendab mikro-, makro- ja megatasandi nähtusi ning mõistab mudelite osa loodusnähtuste kirjeldamisel;
- 2) kasutab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase info hankimiseks eesti- ja võõrkeelseid allikaid, mis on esitatud sõnade, numbrite või sümbolitena, ning hindab infot kriitiliselt;
- 3) määrab ning analüüsib keskkonnaprobleeme, eristab neis loodusteaduslikku ja sotsiaalset komponenti; loodusteaduslikku meetodit kasutades kogub infot, sõnastab uurimisküsimusi või hüpoteese, kontrollib muutujaid vaatluse või katsega, analüüsib ja tõlgendab tulemusi ning teeb tõendus põhiseid järeldusi;
- 4) kasutab bioloogias, keemias, füüsikas ja geograafias omandatud süsteemseid teadmisi loodusteaduste, tehnoloogia ning igapäevaprobleeme lahendades ja põhjendatud otsuseid tehes;
- 5) mõistab loodusainete omavahelisi seoseid ja eripära ning uute piiriteaduste kohta selles süsteemis;
- 6) mõistab teadust kui teaduslike teadmiste hankimise protsessi selle ajaloolises ja tänapäevases kontekstis, loovuse osa teadusavastustes ning teaduse piiratust;
- 7) hindab ja prognoosib teaduse ning tehnoloogia saavutuste mõju keskkonnale, tuginedes loodusteaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele ja eetilisi-moraalsetele seisukohtadele;
- 8) väärtustab keskkonda kui tervikut ja järgib jätkusuutlikkuse põhimõtteid ning tervislikke eluviise;
- 9) tunneb huvi kohalike ja globaalsete keskkonnanähtuste ning loodusteaduste ja tehnoloogia arengu vastu, teeb karjäärilaseid otsuseid ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

14.8.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna õppeained on bioloogia, geograafia, füüsika ja keemia. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks. Arvestades TTG õpilaskontingendi eripära, rakendatakse TTG-s füüsika ja keemia kohustuslike valikkursustena 0 kursusi, milles korratakse põhikooli tähtsamaid teemasid, mis on aluseks gümnaasiumi ainekursuste mõistmisele.

Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

- 1) bioloogias 4 kursust: „Rakud“, „Organismid“, „Pärilikkus“, „Evolutsioon ja ökoloogia“;
- 2) geograafias 3 kursust, sealhulgas loodusgeograafias 2 kursust: „Maa kui süsteem“, „Loodusvarade majandamine ja keskkonnaprobleemid“, ning inimgeograafias 1 kursust „Rahvastik ja majandus“, mis kuulub sotsiaalainete valdkonda;
- 3) keemias 3 kursust: „Keemia alused“, „Anorgaanilised ained“, „Orgaanilised ained“;
- 4) füüsikas 5 kursust: „Sissejuhatus füüsikasse. Kulgliikumise kinemaatika“, „Mehaanika“, „Elektromagnetism“, „Energia“, „Mikro- ja megamaailma füüsika“. TTG-s on füüsika valikkursus „Astronoomia“

14.8.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Valdkonna õppeainetega kujundatakse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, seostades järgmisi valdkondi:

- 1) empiiriliste teadmiste omandamine bioloogia- ja geograafiaalastest ning füüsika- ja keemiaalastest mõistetest, seaduspärasustest ning teooriatest, mis määravad konkreetse õppeaine sisu ja vastavad teaduse saavutustele;
- 2) loodusteadusliku uurimismeetodi kasutamine, mis moodustab loodusvaldkonna õppeainete ühisosa;
- 3) loodusteaduslike, majanduslike, poliitiliste, sotsiaalsete, eetilisi-moraalsete aspektide arvestamine probleeme lahendades ja otsuseid tehes;
- 4) loovuse, kriitilise mõtlemise, suhtlus- ja koostööoskuste arendamine, riskide teadvustamine, hoiakute ning karjääriteadlikkuse kujundamine.

Ainevaldkonnasisene lõiming ja teadusliku meetodi rakendamine toetavad loodusteaduslike teadmiste süsteemi kujunemist. Loodusained aitavad mõista tehnoloogia rakendusi. Ülevaade loodusteaduste põhilistest seaduspärasustest, teooriatest, praktilistest väljunditest, tuleviku-suundumustest ning nendega seotud rakendustest ja elukutsetest toetab õpilasi igapäevaelus ja elukutsevalikus.

Kursused „Sissejuhatus füüsikasse“ ja „Keemia alused“ loovad aluse mõistmaks loodusainete teiste kursuste materjale.

14.8.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Ainevaldkond võimaldab kujundada kõiki üldpädevusi igapäevases õppes nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning

käitumise – sidumisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Loodusaineid õpetades kujundatakse õpilaste suhtumist teadusesse, arendatakse huvi loodusteaduste vastu, süvendatakse säästlikku hoiakut keskkonna, sh kõige elava suhtes ja väärtustatakse jätkusuutlikku, vastutustundlikku ning tervislikku eluviisi.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Dilemmasid lahendades ning kaalutletud otsuseid tehes arvestatakse loodusteaduslikke seisukohti ja inimühiskonnaga seotud aspekte – õiguslikke, majanduslikke ning eetilismoraalseid seisukohti. Sotsiaalse pädevuse saavutamist toetavad aktiivõppemeetodid.

Enesemääratluspädevus. Toetatakse õpilase eneseanalüüsivõime kujunemist ja oskust hinnata oma nõrku ning tugevaid külgi. Käsitledes inimorganismi eripära ja kohta keskkonnas, õpitakse lahendama oma vaimse ning füüsilise tervisega ja igapäeva eluga seonduvaid probleeme.

Õpipädevus. Probleemülesandeid lahendades ja uurimuslikku õpet rakendades omandavad õpilased oskused leida loodusteaduste kohta infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planida ja teha katsed või vaatlust, analüüsida, tõlgendada ning esitada tulemusi. Õpipädevuse arengut toetab IKT-põhiste õpikeskkondade ja uute tehnovahendite kasutamine.

Suhtluspädevus. Kirjaliku ja suulise suhtluse, dilemmade ning sotsiaalteaduslike probleemide lahendamise ja loodusteaduste kohta info otsimise ning interpreteerimise kaudu arendatakse loodusteadusliku keele korrektset kasutamist ja oskust arusaadavalt edastada loodusteaduslikku teavet.

Matemaatika-, loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevus. Loodusainete õppimisel kujundatakse oskust ära tunda loodusteaduslikke küsimusi, mõista loodusteaduslikke nähtusi, teaduse ja tehnoloogia arengu tähtsust ning mõju ühiskonnale ja teha tõendus põhiseid otsuseid. Kõigis loodusainetes rakendatakse mõtlemistulemuste analüüsimisel ja tulemuste üldistamisel matemaatilisi oskusi ning omandatakse oskused kasutada õppes ja igapäeva elus uusi tehnoloogilisi lahendusi.

Ettevõtlikkuspädevus. Loodusainete õppimisega kujundatakse õpilastes loovust ja oskust seada eesmärgid ning teha eesmärkide saavutamiseks koostööd. Õpitakse valima ideede elluviimiseks sobivaid ja uuenduslikke meetodeid, võtma vastutust ning viima tegevusi lõpule. Ettevõtlikkusele paneb tugeva aluse probleemipõhine õpe ja loodusteaduslike teadmiste ning oskuste olulisuse teadvustamine. Õpilaste initsiatiivi toetamine õppes aitab neil kujuneda mõtlemis- ja algatusvõimelisteks isikuteks, kes käsitlevad loovalt ning paindlikult elus esile tulevaid probleeme.

Digipädevus. Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuv ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäeva elus.

14.8.5 Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Loodusaineid õppides ja loodusteadustekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti mõistmise ja analüüsimise oskust. Erinevaid tekste (nt referaate, esitlusi jm) luues kujundatakse oskust end selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilased kasutavad kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgivad õigekeelsusnõudeid. Õpilastes arendatakse oskust hankida teavet eri allikaist ja seda kriitiliselt hinnata. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele, viitamisele ning intellektuaalomandi kaitsele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga loodusteaduslikke mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimise ja mõistmisega.

Matemaatika. Matemaatikapädevuste kujunemist toetavad loodusained uurimusliku ja probleemõppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Sotsiaalsained. Loodusainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, oskust teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Kunstiained. Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbivad teemad on üldpädevuste saavutamise teenistuses ning võimaldavad kursuste ning muude õppetegevuste lõimimiseks leida sobilikke teemasid, meetodeid ning õppekorralduse ülesehituse viise. Läbivate teemade rakendamine aitab kaasa loodusteadusliku pädevuse järjepidevale kujundamisele.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Erinevate õppetegevuste kaudu suunatakse õpilased mõistma ja väärtustama elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestama karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Õppetegevus võimaldab õpilasel süvendada teadmisi hariduse ja töömaailma vahelistest seostest. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet ning oskust iseseisvalt leida ja analüüsida oma arengu vajadustest tulenevat infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaan. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hovid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Õppetegevus võimaldab õpilasel avardada arusaama loodusteadusvaldkonna erialadest ning nüüdisaegsest teadlaste tööst.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Gümnaasiumis kujundavad õpilased keskkonnaküsimustes kaalutletud otsuste langetamise ning hinnangute andmise oskust, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi ja piiranguid ning normatiivdokumente. See toetab valmisoleku kujunemist tegelda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Loodusained väärtustavad demokraatlikku ja vabatahtlikkusel põhinevat ühistegevust, kujundavad koostööoskusi ning toetavad algatusvõimet. Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub kõigi inim- ja keskkonnaarengu küsimustega nii kohalikul kui ka globaalsel tasandil.

Kultuuriline identiteet

Väärtustatakse Eesti elukeskkonda, pärandkultuuri, Eestiga seotud loodusteadlasi ja nende panust teadusloos. Kujundatakse sallivust erinevate rahvaste ja kultuuride suhtes.

Teabekeskond. Loodusaineid õppides kogutakse teavet eri infoallikatest ning hinnatakse seda kriitiliselt.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Tutvustatakse uusi teadussaavutusi ja uut tehnoloogiat, et väärtustada loodusteaduste rolli inimeste elukvaliteedi parandamisel ja keskkonnahoiul. Rakendatakse uuenduslikke õppemeetodeid ja -vahendeid, mis toetavad õpilaste algatusvõimet, loovust ja kriitilise mõtlemise võimet, mis võimaldavad hinnata uute teadussaavutustega kaasnevaid eeliseid ja riske.

Tervis ja ohutus. Eksperimentaaltöödega kujundatakse õpilastes turvalisi tööviise, et vältida riske ja soodustada adekvaatset käitumist õnnetuse korral. Loodusaineid õppides kujuneb õpilastel arusaam tervislikest eluviisidest nii informatiivsel kui ka väärtushinnangulisel tasandil.

Väärtused ja kõlblus. Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud.

14.8.6 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut nii valdkonna sees kui ka teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;

- 3) võimaldatakse üksi- ja ühisõpet, mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks, koostöövõimelisteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, muuseumid, näitused, ettevõtted jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: õppekäigud, rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi ja uurimistöe koostamine, praktilised ja uurimistööd jne.

Õppesisu käsitlemises teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused oleksid saavutatud.

14.8.7 Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste, kirjalike ja/või praktiliste ülesannete alusel, arvestades õpilase teadmiste ning oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu ning vormistust. Parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Loodusainetes jagunevad mõõdetavad õpitulemused kaheks:

- 1) mõtlemistasandite arendamine loodusainete kontekstis;
- 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused.

Nende suhe hinde moodustumisel on eeldatavalt 70% ja 30%. Madalamat ja kõrgemat järku mõtlemistasandite arengu vahetõpe õpitulemusi hinnates on ligikaudu 40% ja 60%. Uurimisoskusi arendatakse ning hinnatakse nii terviklike uurimistööde kui ka nende üksikosade järgi.

Probleemide lahendamisel on viis hinnatavat etappi:

- 1) probleemi määramine;
- 2) probleemi sisu avamine;
- 3) lahendusstrateegia leidmine;
- 4) strateegia rakendamine;
- 5) tulemuste hindamine.

Mitme samaväärse lahendiga probleemide (nt dilemmade) puhul lisandub neile otsuse tegemine, kusjuures lahendust hinnates arvestatakse, mil määral on suudetud otsuse langetamisel arvestada eri osaliste argumente.

Dilemmaprobleemide lahendust hinnates arvestatakse, mil määral on suudetud otsust langetades arvestada eri osaliste argumente.

Ainevaldkonna „Loodusained“ gümnaasiumi ainekavad on leitavad kooli kodulehelt.

14.9 Ainevaldkond „Sotsiaalsained“. Põhikool

14.9.1 Sotsiaalvaldkondlik pädevus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- 4) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;

- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- 6) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- 7) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- 9) hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

14.9.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumis on rõhuasetus III kooliastmel. Õppeainete kavades esitatud taotletavaid õpitulemusi ja õppesisu koostades on aluseks võetud arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti ning aineti alljärgnevalt:

III kooliaste

ajalugu – 1 nädalatundi

inimeseõpetus – 1 nädalatundi

ühiskonnaõpetus – 1 nädalatundi

Valikainena õpetatakse kursust „Õpioskused“ (1 nädalatund).

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees on määratletud kooli õppekavas arvestusega, et taotletavad õpitulemused ning õppe- ja kasvatuseesmärgid oleksid saavutatud.

14.9.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalnormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloo sündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajaloõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut koolis, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktseptsida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepsitud käitumisest. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata naiste ja meeste ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Tal on tõhusad oskused ja valmidus ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda. Õppesisu käsitletes teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatud.

14.9.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Kõigi sotsiaalainete valdkonna õppeainete õppimise kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus ja kooli õppekavas kirjeldatud üldpädevusi.

14.9.5 Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega.

Lõimingu kavandab aineõpetaja õppeprotsessi käigus.

14.9.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbivad teemad (elukestev õpe ja karjääriplaneerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus) toetavad PRÕK üldpädevuste saavutamist. Need on fikseeritud iga aine ainekavas koos selleks kasutatavate õppemeetoditega.

14.9.7 Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) õpikoormus (sh kodutööde maht) arvestab täiskasvanud õppija eripära.
- 3) võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd ning teised kooperatiivse õppimise vormid), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaks õppijaks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaks ühiskonnaliikmeiks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja püütakse kujundada ühiskonnas üldaktsepteeritud hoiakuid.
- 7) arvestatakse täiskasvanud õpilase võimeid ja suutlikkust ning ühiskonnas toimuvaid muutusi;
- 8) kasutatakse mitmekülgset õppemeetodite valikut rõhuasetusega aktiivõppemeetodeile: vestlus, arutelu, diskussioon, juhtumianalüüs, paaristöö, projektõpe, rollimäng, rühmatöö, väitlus, ajurünnak; ajaloolise kujutluse loomine, tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine, ühistegevus ja vabatahtlik töö, heategevusprojekt);
- 9) luuakse võimalused koostada erinevatele allikatele tuginevaid töid (referaat, ajajoon, õpimapp ja uurimistöö, teha praktilisi uurimistöid, töö allikate ja kaardiga, töölehtede ja kontuur kaardi täitmine, küsitluse korraldamine, loovtöö/arutluse/arvamusloo kirjutamine, töö esitlemine, infootsing teabeallikatest, infoanalüüs, klassielu reeglite, päevaplaani ja isikliku eelarve koostamine, statistika ning juriidilise dokumendi lugemine, dokumendiplankide täitmine), osaleda temaatilistes mängudes (nt tarbijakaitse), kriitiliselt analüüsida reklaami, teemakohaseid filme jms;
- 10) laiendatakse õpikeskkonda väljapoole kooli ruume vastavalt PRÕK-is esitatud loetelule
- 11) õpe seotakse koolivälise eluga.

14.9.8 Hindamise alused

Hindamise alused on kirjeldatud kooli õppekava üldosas. Iga konkreetse õppeaine hindamiskriteeriumid on kirjeldatud ainekavas lähtudes PRÕK-i sotsiaalainete ainevaldkonna punktis 1.8. kehtestatud nõuetest.

Ainevaldkonna „Sotsiaallained“ põhikooli ainekavad on leitavad kooli kodulehel.

14.10 Ainevaldkond „Sotsiaallained“. Gümnaasium

14.10.1 Sotsiaalainete õpetamise eesmärk

Sotsiaalainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes sotsiaalvaldkondlik pädevus, see tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ning kasutada mõnda neist õppes ja igapäevaelus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilist eripära ning järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab inimühiskonna ajaloos toimunud ja tänapäeval toimuvate ühiskondlike muutuste protsesse ning olulisemate sündmuste põhjuseid ja tagajärgi;
- 2) austab demokraatiat ning inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning mõistab kodanikuvastutust;

- 3) tunneb mõningaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ning kasutab neist mõnda õppes, seostades õpitut igapäevaeluga;
- 4) tunneb erinevate rahvaste kultuure, nende eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse, juhul kui need vaated pole inimväärikust alandavad;
- 5) on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepsitud käitumisest ning inimsuhetest, mis aitavad kaasa tõhusale toimimisele erinevates sotsiaalsetes kontekstides, väärtustades neid;
- 6) on omandanud teadmisi ja oskusi, mis toetavad tervikliku ning autonoomse inimese kujunemist, väärtustades sotsiaalset õiglust ning positiivset suhtumist endasse ja teistesse;
- 7) on omandanud teadmised, oskused ja hoiakud, mis toetavad tervikliku, iseseisva ja terviseteadliku inimese kujunemist;
- 8) väärtustab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust, isamaalisust ning peab lugu endast, teistest ja keskkonnast.

14.10.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna õppeained on ajalugu, inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus, geograafia (inimgeograafia). Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks. Sotsiaalainete valdkonna ainekavades esitatud taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks võetud kohustuslike kursuste arv kooliastmes. Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

- 1) ajaloos kursust: „Üldajalugu I“, „Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“, „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“, „Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“, „Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi keskpaigas ja teisel poolel“, „Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhjooned: Eesti ja maailm“, lisaks kohustuslik valikkursus „Üldajalugu 0“
- 2) inimeseõpetuses 1 kursus: „Perekonnaõpetus“;
- 3) ühiskonnaõpetuses 2 kursust: „Ühiskonna areng ja demokraatia“, „Majandus ja maailmapoliitika“.
- 4) inimgeograafia 1 kursus „Rahvastik ja majandus“

Sotsiaalainete valikkursused on:

- 1) inimeseõpetuses 1 kursus: „Psühholoogia“;
- 2) ühiskonnaõpetuses 1 kursus: „Usundiõpetus“
- 3) „Karjääriõpetus“ (1 kursus)
- 4) „Majandusõpetus“ (1 kursus)
- 5) sotsiaalainete valdkonnaga lõimub valikaine „Kohalugu“ (1 kursus)
- 6) sotsiaalainete valdkonnaga lõimub valikaine „Õpioskused“ (1 kursus)
- 7) sotsiaalainete valdkonnaga lõimub valikaine „Ettevalmistuskursus koolieksamiks“ (1 kursus)
- 8) sotsiaalainete valdkonnaga lõimub valikaine „Uurimistöö alused“ (1 kursus)
- 9) sotsiaalainete valdkonnaga lõimub valikaine „Ettevõtlus“ (1 kursus)

14.10.3 Ainevaldkonna kirjeldus

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete õppimine aitab siduda erinevates õppeainetes õpitavat tervikuks ja arendada tervikpilti ühiskonnast ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste alusel toimuvat arengut. Sotsiaalainete vahendusel areneb võime näha ühiskonna arengus erinevaid seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskondlikest väärtustest, normidest ja reeglitest; toimida kõlbelise ja vastutustundliku isiksuse ning ühiskonnaliikmena. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade käsitlemise kaudu kujundatakse õpilastes valmisolek aidata kaasa naiste ja meeste ebavõrdsuse kaotamisele ühiskonnas ja soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Ainevaldkonnasisese lõimingu taotletakse valdkonna üldeesmärkide täitmist. Lõimingu aluseks on teemad, mõisted ja õpetamise meetodid.

Ajalooõpetuse eesmärk on kujundada õpilasi, kes on suutelised analüüsima ja mõistma maailma, milles nad elavad, ning tunnevad asjaolusid ja sündmusi, mis on maailmas juhtunud. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ning maailma minevikust ja kultuuripärandist ning erinevatest väärtussüsteemidest. Aine vahendusel hakkab õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikusündmusi ning -protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Inimeseõpetuse üldeesmärk on arendada õpilaste sotsiaalseid toime tulekuoskusi ning aidata kaasa õpilaste isiksuslikule arengule, kujundada terviseteadlikkust, teadmisi soolisest võrdsusest ja sotsiaalses elus vajalikke oskusi ning üldinimlikke väärtusi.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine eesmärk on luua eeldused

kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks, toetada dialoogivalmidust ja austust maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel, samuti õpilase enese teadlikkust maailmavaatelistes küsimustes.

Õppesisu käsitlemises teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud.

Valikkursuse õppesisu täpsustatakse kursuse alguses õpetaja ja õpilaste koostöös. Valikkursuste eesmärk on toetada õpilaste toimetulekut nii koolis kui edasises elus.

14.10.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Ainevaldkond võimaldab kujundada kõiki üldpädevusi igapäevases õppes nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujunemist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu.

Enesemääratluspädevust aitavad vormida inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus, valikained psühholoogia ja karjääriõpetus. Rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist toetavad kõik valdkonna õppeained.

Õpipädevus. Õpipädevuse kujundamisel on võtmeroll valikainel „Õpioskused.“ Kõik teisedki sotsiaalvaldkonna õppeained kujundavad suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikke vahendeid ja teavet ning arendab õpioskusi, oskust õppimist mõtestada ja plaanida ning kasutada õpitut erinevates kontekstides.

Suhtluspädevus. Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt erinevates suhtlusolukordades väljendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Sotsiaalainete õppimine eeldab suutlikkust analüüsida erineval kujul esitatud statistilisi andmeid (graafikuid, tabelleid, diagramme) ning teha nende põhjal järeldusi. Sotsiaalainete õppides tutvutakse tehnika ja tootmise arengu seostega ajaloos ja tänapäeval. Õpitakse hindama tehnoloogia rakendamise kaasnevaid võimalusi ja ohte; mõistma tehnoloogia nüüdisaegseid arengusuundi ning tehnoloogia ja teaduse omavahelisi seoseid; rakendada tänapäevast tehnoloogiat tõhusalt ning eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundades; kasutama tehnovahendeid eesmärgipäraselt ning säästlikult, järgides seejuures ohutuse ja autoriõiguste kaitse nõudeid.

Ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja on ühiskonnaõpetus, seda toetavad valikkursused „Majandusõpetus“ ja „Karjääriõpetus“. Õpitakse nägema, analüüsima ja lahendama probleeme, seadma eesmärgi ning tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd.

14.10.5 Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega.

Lõimingu kavandab aineõpetaja õppeprotsessi käigus.

14.10.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbivad teemad (elukestev õpe ja karjääriplaneerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus) toetavad GRÕK üldpädevuste saavutamist. Need on fikseeritud iga aine ainekavas koos selleks kasutatavate õppemeetoditega.

14.10.7 Õppetegevuse kavandamise ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu nii ainesiseselt kui ka teiste õppeainetega ja läbivate teemade abil;
- 2) õpikoormus (sh kodutööde maht) arvestab täiskasvanud õppija eripära;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ning rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlejateks isiksusteks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid IKT-l põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda väljapoole kooli ruume vastavalt GRÕK-is esitatud loetelule

- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid vastavalt GRÕK-is esitatud loetelule (va teemantluuletus)
- 8) arvestatakse täiskasvanud õpilase võimeid ja suutlikkust ning ühiskonnas toimuvaid muutusi;
- 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja püütakse kujundada ühiskonnas üldaktsepteeritud hoiakuid.
- 10) õpe seotakse koolivälise eluga.

14.10.8 Hindamise alused

Hindamise alused on kirjeldatud kooli õppekava üldosas. Sotsiaalainete valdkonnas kasutatakse nii numbrilist kui kujundavat hindamist. Iga konkreetse kursuse hindamiskriteeriumid on kirjeldatud selle kursuse ainekavas lähtudes GRÕK-i sotsiaalainete ainevaldkonna punktis 1.9 kehtestatud nõuetest.

Ainevaldkonna „Sotsiaallained“ gümnaasiumi ainekavad on leitavad kooli kodulehel.

14.11 Ainevaldkond „Kunstiained“. Põhikool

14.11.1 Kunstipädevus

Põhikoolis on kunstivaldkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks kujundada õpilastes kunstipädevus: suutlikkus mõista kunstide mitmekesisust, arutleda kunsti ja muusika teemadel; väärtustada lähiümbruse, Eesti ja maailma kultuuripärandit; väärtustada enda ja kaaslaste loomingut.

Kunstivaldkonna ainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) on omandanud loovtegevuse ja eneseväljenduse kogemusi, tunnetab enda loomingulisi võimeid ning väärtustab isikupäraseid ja keskkonnasäästlikke lahendusi;
- 2) kasutab loovtöodes mitmekesiseid väljendusvahendeid, arutleb kultuuriliste sõnumite üle, oskab kujundada oma arvamust ning väljendada kunsti abil emotsioone;
- 3) väärtustab kultuuri ja inimese loovust, osaleb nii individuaal- kui ka koostööprojektides ning peab tähtsaks lahenduste otsimist ja loovat mõtlemist;
- 4) märkab kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust, aktsepteerib erinevaid kultuurinähtusi;
- 5) väärtustab Eesti kultuuri, näeb seoseid kunsti ja tehnoloogia arengu vahel;
- 6) omab ülevaadet kunstivaldkonnaga seonduvatest elukutsest ja ametitest.

14.11.2 Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kunst ja muusika, mis on kohustuslikud kõigis põhikooliastmetes.

Kunstivaldkonna õppeainetes taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks võetud arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti ja aineti alljärgnevalt.

III kooliaste

kunst – 3 nädalatundi

muusika – 3 nädalatundi

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmeti määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et loovained võimaldavad iseseisvat tööd ja et taotletavad õpitulemused ja õppe-kasvatuseesmärgid on saavutatavad.

14.11.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Kunstide valdkonna aineid põhikoolis ühendab tähelepanu loovuse ja eneseväljendusoskuse arendamisele ning tervikliku maailmapildi kujundamisele. Kunstide kaudu saadakse teadmisi erinevate väljendusvahendite ja kultuuride kohta, õpitakse tundma ennast ning mõtestatakse kunstide rolli ühiskonnas.

Loomise, esitamise ja analüüsimise kaudu õpitakse tundma kunstide mitmekesisust ja kujundatakse mõistmist ning kriitikameelt. Arendatakse mõtlemise paindlikkust ning avatust kultuurilistele ja individuaalsetele erinevustele.

Praktiline kunstidega tegelemine arendab õpilase tundemaailma ja loovat mõtlemist. Kunstitegevused tasakaalustavad valdavalt verbaalset ning analüütilist mõtlemist teistes õppeainetes, lisades kujundliku poole. Tulemus on terviklik mõtlemine, mis võimaldab läheneda loovalt probleemidele ning väärtustada erinevaid lahendusi ja lahendite mitmetahulisust. Kunstidega tegelemine avaldab positiivset mõju kõikide ainete õppimisele.

Kunstiainete sisus, tegevustes ja taotlustes on ühised järgmised aspektid:

- 1) teadmised kunstidest (analüüs);
- 2) erinevate kunstide seostamine (süntees);
- 3) ainealane (verbaalne) keel;
- 4) loominguline eneseväljendus (loomine, esitamine);
- 5) kunstiloomingu vastuvõtmine (kommunikatsioon, kriitika);
- 6) oma-, kohaliku ja maailmakultuuri väärtustamine (mitmekultuurilisus);

7) kultuuriväärtuste kaitsmine (jätkusuutlikkus).

Õppesisu käsitlemisel teeb aineõpetaja valiku, arvestades, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainepädevused on saavutatavad.

14.11.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Kunstivaldkond toetab üldpädevuste kujunemist nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kunstivaldkonna õppeainetes rõhutatakse kultuuriteadmisi ja ühisel kultuuripärandil põhinevat kultuuriruumi õppija identiteedi osana. Tegevustes väärtustatakse individuaalset ning kultuurilist mitmekesisust. Käsitlevate teemade, analüüsivate kunstiteoste ja -sündmuste kaudu toetatakse väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguine tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunsti ja muusikat eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Arendatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist infokanalitesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, loovtööd, arutlused ja esitlused, valdkondlikes ja valdkondade ülestes õppeprojektides osalemine kujundavad koostöövalmidust ning aitavad väärtustada üksteise toetamist. Kunstiteoste üle arutledes harjuvad õpilased oma seisukohti kaitsma ning teiste arvamustest lugu pidama.

Enesemääratluspädevus. Pidev tagasiside andmine ja eneseanalüüsi oskuse arendamine aitavad tundma õppida oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset minapilti. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti.

Õpipädevus. Õpipädevust kujundatakse eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide kaudu, mis võimaldavad õpilastel kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes olukordades. Kunstides saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua ja uusi oskusi katsetada. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest jms rääkimine, kasutades kirjelduses nii korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat. Tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskust ning ainealase oskussõnavara kasutamist. Kunsti- ja muusikateemaliste referatiivsete ning loovtööde koostamine eeldab oskust mõista teabetekste ning suunab kasutama mitmesuguseid info esitamise viise. Tutvutakse kunsti ja muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma neile eriomast mitteverbaalset keelt.

Ettevõtlikkuspädevus. Vajalike oskuste kujunemist toetavad kunstiainetes individuaal- ja rühmatöö, uurimuslikud ning probleemipõhised ülesanded ja õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaeluga. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada erinevaid ideede väljendamise ja esitlemise võimalusi. Õpitakse tegevust planeerima ja analüüsima, vastutama tööde lõpetamise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsetega.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus. Kunstiainetes rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahendusteede üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse kasutama kunstimõisteid, võrdlema erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid. Kunstiterminoloogias kasutatakse ja matemaatika ja tehnoloogia sõnavara ja mõisteid. Loomeülesandeid täites õpitakse kasutama tehnoloogia-vahendeid ning innovaatilisi lahendusi.

14.11.5 Kunstiainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Kunstiained on seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning oma ajastu mõtteviisiga. Teiste ainevaldkondadega suhestumine on kunstivaldkonna õppeainete loomulik osa ning valdkondadeüleseks lõiminguks on mitmeid võimalusi. Eri kultuuridega tutvutakse ka paljudes teiste valdkondade õppeainetes ning kujundatakse seeläbi väärtushoiakuid ja teadvustatakse maailma kultuurilist mitmekesisust. Kunstiainetes keskendutakse võrreldes teiste õppeainetega kontsentreeritumalt loovuse kasutamisele. Mitmes ainevaldkonnas kasutatakse kunstiainetega kattuvaid mõisteid ning kunstivaldkonna õppeainetes toetatakse teistes õppeainetes omandatud teadmiste. Praktiliste tegevuste kaudu kujundatakse arusaama, et teadmised ja pädevused on omavahel seotud ja igapäevaelus rakendatavad. Ainevaldkondade piire ületavad õppeprojektid võimaldavad lõimida kunstiaineid teiste ainevaldkondadega.

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Arendatakse suulist ja kirjalikku eneseväljendusoskust ning infokanalite kasutamise oskust ja vaadeldakse eri ajastute ning kultuuride lugusid muusikas ja kujutavas kunstis, teatri- ja filmikunstis.

Matemaatika. Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist samuti matemaatiliste sümbolite, kujundite ning mõistete tundmist.

Loodusained. Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma helide, valguse ja värvide omadusi.

Sotsiaalsained. Vaadeldakse suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning kunsti ning kultuuri rolli ja muutumist ajaloo eri etappidel.

14.11.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Kunstiaineid on võimalik seostada kõigi läbivate teemadega. Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainete eesmärgiseade puhul, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel lähtutakse kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse iseseisva õppimise ja tegutsemise oskusi. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi. Kunst ja muusika võimaldavad õpilastel teadvustada oma võimeid ja huvisid. Tutvutakse kunstidega seotud ametite ja elukutsetega, võimalusel külastatakse loomeettevõtteid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Teabekeskond. Arendatakse oskusi info leidmise osas muusika ja kunsti kohta. Tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse probleemidega. Õpitakse keskkonnasäästlikku tarbimist ja osatakse näha võimalusi taaskasutuseks. Väärtustatakse pärandkultuuri ning rahvuskultuuri jätkusuutlikku arengut.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning ideesid katsetama ja ellu viima.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Praktiliste loovtegevuste kaudu kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.

Tervis ja ohutus. Teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kasutatakse materjale ja töövahendeid, mille juures tuleb järgida ohutust ja otstarbeka kasutamise põhimõtteid.

Väärtused ja kõlblus. Kultuuriline identiteet. Tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga ja teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus. Kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii kultuuritraditsioonidesse kui ka nüüdisaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist. Õpilasi suunatakse osalema väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused).

14.11.7 Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus on mõõdukas ning jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt;
- 3) võimaldatakse õpilasel õppida individuaalselt ning koos teistega, kasutades erinevaid õppemeetodeid ning arvestades õpilaste erinevaid õpistiile;
- 4) kasutatakse erinevaid õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste arvestavad õpilaste individuaalsust ja võimekust;
- 5) rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka tänapäevaseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda, võimalusel käiakse õppekäikudel kontsertidel, muuseumides, looduses, näitustel jne;
- 7) kasutatakse mitmekesist ja tänapäevast õppemetoodikat;
- 8) seostatakse õppesisu näidetega nii Eesti kui ka maailma kunstist.

14.11.8 Hindamise alused

Hindamise aluseks on kooli õppekavas sätestatud kriteeriumid.

Kunstivaldkonna õppeainetes on hindamise eesmärk toetada õpilaste mitmekülgset arengut ning enesehinnangu kujunemist ning süvendada neis muusika-, kunsti- ja kultuurihuvi.

Hindamisel lähtutakse ainevaldkonnas taotletavatest pädevustest, mille keskmes on:

- 1) õpilaste muusikaliste ja kunstialaste teadmiste ja oskuste areng;
- 2) teadmiste ja oskuste rakendamine praktilistes tegevustes;
- 3) isikupärane lähenemine loovülesannete lahendamisel.

Hindamisel väärtustakse õpilaste teoreetilisi teadmisi, püüdlikkust õppeprotsessist osavõtul ja pingutust tulemuste elluviimisel. Hindamisel arvestatakse õpilase individuaalse eripäraga. Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised ja vastavuses nende õpitulemustega. Õpitulemusi hinnatakse nii numbriliste hinnetega kui mitmeeristavalt (arvestuslik hinne) ning sõnaliste hinnangute abil. Numbrilisele hindamisele lisandub suuline tagasiside. Nii sõnaliste hinnangute kui ka numbrilise hindamise puhul peavad õpilased teadma, mida ja millal hinnatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist, lähtudes püstitatud õppeülesannetest ning kehtiva õppekava sisust ja eesmärkidest. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu.

Kunsti õpetamisel juhendatakse õpilaste hindamisel kooliastmeti alljärgnevalt.

III kooliastmes hinnatakse:

- 1) teadmisi Eesti ja maailma kunstikultuurist;
- 2) oskust kasutada kunstimõisteid ja teadmisi erinevate kunstiteemade üle arutledes;
- 3) oskust lahendada loovülesandeid iseseisvalt või rühmatööna, analüüsida enda ja kaaslaste kunstitöid;
- 4) teadmisi, oskusi ja ideid kasutada erinevaid kunstitehnikad ning tehnoloogiavahendeid;

Muusika õpetamisel juhendatakse õpilaste hindamisel kooliastmeti alljärgnevalt.

III kooliastmes hinnatakse:

- 1) loomingulisust – ideede välja- pakkumine ning võimalusel teostamine;
- 2) teadmisi muusikaajaloost –muusika üle arutlemine, muusika kuulamine ja muusikateoste analüüsimine ning oma seisukohtade põhjendamine, osalemine kirjalikes ja suulistes aruteludes;
- 3) tunnist ja õppekäikudest osavõtu aktiivsust;

Ainevaldkonna „Kunstiained“ põhikooli ainekavad on leitavad kooli kodulehelt.

14.12 Ainevaldkond „Kunstiained“. Gümnaasium

14.12.1 Kunstipädevus

Kunstiainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes kunstipädevus, st olla kultuuriliselt teadlik, mõista kunstide mitmekesisust ning maailma kultuurilist eripalgelisust; omada üldiseid teadmisi Eesti, Euroopa ja maailma kultuuripärandist; väärtustada loominguilisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas; mõelda kriitilis-loovalt; väärtustada mitmekesisest eneseväljendusoskust, isikupära ning valmisolekut leida värskeid lahendusi muutuvates oludes;

Kunstiainete õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) peab kunsti ja muusikat elu loomulikuks osaks ning mõistab nende rolli nüüdisaegses ühiskonnas ja igapäevaelus;
- 2) avastab ja väärtustab kunstide mitmekesisust ning muutumist ajas ja kohas, seostab kunsti ja kultuuri arenguid teaduse ja tehnoloogia arengutega nii minevikus kui ka tänapäeval;
- 3) väljendab ja analüüsib oma seisukohti ja emotsioone;
- 4) viib loominguilisi ideid ellu asjatundlikult, väärtustab kaaslaste erinevaid ideid ja lahendusi;
- 5) võrdleb kultuuriliste ilmingute sarnasusi ja erinevusi;
- 6) väärtustab ja hoiab Eesti kultuuri;
- 7) omab ülevaadet muusika ja kunstivaldkonnaga seonduvatest elukutsetest ja ametitest;

14.12.2 Õppeained ja maht

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kohustuslike õppeainetena muusika ja kunst. Kunstiainete kohustuslikud kursused on järgmised:

- 1) kunst – 2 kursust: "Kunst ja kunstiajalugu I" ja "Kunst ja kunstiajalugu II"
- 2) muusika – 3 kursust: „Uusaegse helikeele kujunemine“, „Rahvuslikkus muusikas“, „20. ja 21. sajandi muusika“.

Kursuste juurde kuulub kohustuslik valikkursus „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“.

Kunstiainete eripära võimaldab kasutada kursustel iseseisvat ja e-õpet.

14.12.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Kunstiaineid ühendab kultuurilise mitmekesisuse tundmaõppimine ja väärtustamine ning Eesti ja paikkondliku kultuuritraditsiooni edasikandmine ning kultuurilise identiteedi kujundamine. Kunstiainetes õpitakse tundma kultuuride arengulugu ja suundumusi, kunstiliikide ja -stiilide ning ühiskondlike protsesside vastastikuseid mõjutusi, varasemate ajastute kunstiloomingu suhestumist tänapäevaga ning aktuaalsete teemade käsitlemist kunstide kaudu varem ja nüüd.

Kunstiaineid õpetades pööratakse tähelepanu väärtushoiakute kujundamisele ning toetatakse avatud ja kriitilist suhtumist erinevatesse kultuurinähtustesse. Kunstiainetes võimaldatakse ka õpilase osalust kunstitegevustes, mis aitavad õpilastel mõtestada enda ja kunstide rolli ühiskonnas.

Kunstiainete sisus, tegevustes ja taotlustes on ühised järgmised aspektid:

- 1) teadmised kunstidest (teoste analüüs ja võrdlus);
- 2) ainealane (verbaalne) keel;
- 3) loominguiline eneseväljendus (loomine, esitamine);
- 4) kunstiloomingu vastuvõtmine (kommunikatsioon, kriitika);
- 5) omakultuuri, kohaliku ja maailmakultuuri väärtustamine (mitmekultuurilisus);
- 6) kultuuriväärtuste kaitsmine (jätkusuutlikkus).

Kultuuripärandi ja nüüdisaegse kultuuri väärtustamist toetavad ka erinevad õppekäigud muuseumidesse, teatritesse, kontsertide kuulamine ning näituste külastamine

14.12.4 Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Kunstivaldkond toetab üldpädevuste kujunemist nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Tegevustes väärtustatakse isikupäraseid loovaid lahendusi ning kultuurilist mitmekesisust. Käsitletavate teemade, analüüsitava teoste ja -sündmuste kaudu toetatakse väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguiline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunsti ja muusikat eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Arendatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist infokanalitesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, loovtööd, arutlused ja esitlused, valdkondlikes ja valdkondade ülestes õppeprojektides osalemine kujundavad koostöövalmidust ning aitavad väärtustada üksteise toetamist. Kunstiteoste üle arutledes harjuvad õpilased oma seisukohti kaitsma ning teiste arvamustest lugu pidama. Kunstiained aitavad teadvustada inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides tähelepanu teadlikule ning jätkusuutlikule tegutsemisele erinevates keskkondades.

Enesemääratluspädevus. Tagasiside andmine ja eneseanalüüsi oskuse arendamine aitavad tundma õppida oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset minapilti. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti.

Õpipädevus. Õpipädevust kujundatakse eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide kaudu, mis võimaldavad õpilastel kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes olukordades. Kunstides saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua ja uusi oskusi katsetada. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest jms rääkimine, kasutades kirjelduses nii korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat. Tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskust ning ainealase oskussõnavara kasutamist. Kunsti- ja muusikateemaliste referatiivsete ning loovtööde koostamine eeldab oskust mõista teabetekste ning suunab kasutama mitmesuguseid info esitamise viise. Tutvutakse kunsti ja muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma neile eriomast mitteverbaalset keelt.

Ettevõtlikkuspädevus. Vajalike oskuste kujunemist toetavad kunstiainetes individuaal- ja rühmatöö, uurimuslikud ning probleemipõhised ülesanded ja õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaeluga. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada erinevaid ideede väljendamise ja esitlemise võimalusi. Õpitakse tegevust planeerima ja analüüsima, vastutama tööde lõpetamise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsetega.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus. Kunstiainetes rakendatavate ülesannete lahendamisel tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahenduste üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse kasutama kunstimõisteid, võrdlema erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboliteid. Kunstiterminoloogias kasutatakse ja matemaatika ja tehnoloogia sõnavara ja mõisteid. Praktiliste tööde tegemisel kasutatakse võimalusel mitmekülgseid tehnoloogia vahendeid.

14.12.5 Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Kunstiained on seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning oma ajastu mõtteviisiga, seega on võimalusi lõiminguks teiste valdkondadega rohkesti.

Eri kultuuridega tutvutakse ka paljudes teiste valdkondade õppeainetes ning kujundatakse seeläbi väärtushoiakuid ja teadvustatakse maailma kultuurilist mitmekesisust. Kunstiainetes keskendutakse võrreldes teiste õppeainetega kontsentreeritumalt loovuse kasutamisele.

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Arendatakse suulist ja kirjalikku eneseväljendusoskust, infokanalite kasutamise oskust ning kasutatakse kunstiainetega kattuvaid mõisteid. Vaadeldakse eri ajastute ning kultuuride lugusid muusikas ja kujutavas kunstis, teatri- ja filmikunstis.

Matemaatika. Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (matemaatiline keel, struktuur, sümbolid ja meetodid).

Loodusained. Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide omadusi.

Sotsiaalsed. Vaadeldakse suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning kunsti ning kultuuri rolli ja muutumist ajaloo eri etappidel. Õpitakse tundma eri ajastute tõekspidamisi ning nende seotust sotsiaalsete, majanduslike, ideoloogiliste, tehnoloogiliste jm mõjutajatega.

14.12.6 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Kunstiainete õppes rakendatakse kõiki läbivaid teemasid õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel lähtuvalt õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kunstide õppimine arendab igal elualal vajalikku loovat mõtlemist ja võimaldavad õpilastel teadvustada oma võimeid ja huvisid. Tutvutakse kunstide mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning kunstidega seotud elukutsetega.

Keskond ja jätkusuutlik areng on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamisega. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, pööratakse tähelepanu inimtegevuse mõjule keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel. Oluline on seisukohtade ja hoiakute väljendamine kunstialaste tegevuste kaudu.

Teabe keskkond. Arendatakse oskusi info leidmise osas muusika ja kunsti kohta. Tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse probleemidega.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimivate protsesside kohta, katsetama oma ideesid ja neid ellu viima.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Praktiliste loovtegevuste kaudu kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.

Tervis ja ohutus. Teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kasutatakse materjale ja töövahendeid, mille juures tuleb järgida ohutust ja otstarbeka kasutamise põhimõtteid.

Väärtused ja kõlblus. Tutvutakse Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus. Kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii kultuuritraditsioonidesse kui ka nüüdisaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse isiklike kogemuste ja emotsioonide loomulikut väljendamist.

Kultuuriline identiteet. Järjepidev kunstisündmustel osalemine aitab kujundada teadlikke näituse-, teatri- ja kontserdikülastajaid, mis omakorda rikastab elukvaliteeti.

14.12.7 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) võimaldatakse õpilasel õppida individuaalselt ning koos teistega, kasutades erinevaid
- 3) õppemeetodeid ning arvestades õpilaste erinevaid õpistiile;
- 4) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda, võimalusel käiakse õppekäikudel kontsertidel, muuseumides, looduses, näitustel jne;
- 5) teostatakse erinevaid praktilisi töid nii individuaalsete kui ka rühmatöödena;
- 6) rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja töövahendeid;
- 7) arendatakse õpilaste analüüsi- ja eneseväljendusoskust: retsensioonide koostamine ning esitlemine, kunsti- ja muusikateoste ning ajastute näidete võrdlemine ja analüüsimine;
- 8) seostatakse õppesisu näidetega Eesti ja maailma kunsti ning muusika ja kultuuri kohta;

Praktiliste tööde ainekavade osas on seotud nii kunstide kui ka õpilase igapäevaelu ning aktuaalsete sündmuste ja probleemidega – kasutada saab kõigis õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal võimalus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises ja võimaluse korral arvestatakse õpilaste ettepanekutega õppetöö kavandamisel.

14.12.8 Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse kooli õppekavas sätestatud kriteeriumidest. Kunstiainetes on hindamine eelkõige kujundav – õppimist ja arengut toetav. Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet tema individuaalse arengu kohta, arendada eneseanalüüsi oskust ja suunata tema enesehinnangu kujunemist ning toetada tema visuaalse/muusikalise väljendusviisi leidmist ja arendamist.

Hindamise objekt võib olla nii tööprotsess kui ka lõpptulemus: kunstis praktilised tööd ning aruteludes osalemine, kunstiteose analüüs jne; muusikas suuline ja kirjalik väljendusoskus muusikat analüüsides ning muusikamõisteid kasutades, muusika arenguloo aruteludes osalemine, uurimusliku/praktilise töö koostamine jm. Õpilane saab osaleda hindamises oma valikute ja arvamuste põhjendamise kaudu.

Õpilane peab alati teadma, mida hinnatakse ning mis on hindamise lähtekohad ja kriteeriumid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase teadmisi ja oskusi tema õppe aluseks olevas õppekavas ja ainekavas toodud oodatavate tulemustega. Õpilase silmapaistvat esinemist kooliüritustel või kooli edukat esindamist kunsti- ja muusika-projektides võib arvestada õppe osana kokkuvõtval hindamisel.

Ainevaldkonna „Kunstiained“ gümnaasiumi ainekavad on leitavad kooli kodulehelt.